

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Community participation in sustainable tourism management in
Phetchabun province of accordance with the principles
ecosystem of tourism

อรุณ สنجใจและคณะ
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2561
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Community participation in sustainable tourism management in
Phetchabun province of accordance with the principles
ecosystem of tourism

อรุณ สนใจ	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ธีรภัทร กิจจารักษ์	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
กฤษฎากรณ์ ยุงทอง	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุนอุดหนุนโดย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ งบประมาณแผ่นดิน พิจารณาผ่านความเห็นชอบ
จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2561

โครงการวิจัย	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ผู้วิจัย	อรุณ สนใจ
ผู้ร่วมวิจัย	ธีรภัทร กิจจารักษ์ และกฤษฎาภรณ์ ยุงทอง
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปี 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 7 คน และประเมินผล “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้นำชุมชน ประชาชนผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการสังเคราะห์เนื้อหาการจัดลำดับการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ซึ่งประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเข้าไปมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ส่วนในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนในชุมชนจะไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก
2. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

3. ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจ การที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะทำให้ก่อเกิดรายได้ภายในชุมชนและสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น ไกด์ นั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม โดดเด่นปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง รวมถึงการปรับปรุง เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหาร จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม หน่วยงานของรัฐจะต้องหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการหาความความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายเกี่ยวกับชาวไทยภูเขา โดยการจัดโครงการกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในช่วงเทศกาล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวตามประเพณี ต่าง ๆ เช่น การร่วมงานวันปีใหม่ของม้ง เป็นต้น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสียผลกระทบที่เกิดขึ้น ปลุกฝังประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการและเยาวชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อป้องกันและ ลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืช และสัตว์

Research Title	Community participation in sustainable tourism management in Phetchabun province of accordance with the principles ecosystem of tourism
Researcher	Arun Sonchai
Co-research	Teeraphat Kitjarak and kritsadakon yongtong
Department	Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University year 2018

Abstract

The study Intended to Analysis of community participation in sustainable tourism management and Analyzing the relationship between personal characteristics / status and community participation in sustainable tourism management in Phetchabun province According to ecotourism principles and Analyze the results of community participation in sustainable tourism management in Phetchabun province. According to ecotourism principles. Quantitative samples were people living in Khao Kho district. Phetchabun Get a sample of 400 people By using interviews with sample groups who provide important information in qualitative research with purposive sampling 7 people and Evaluate the "community participation" in tourism management By Focus Group Discussion of community leaders, people, eco-tourism businesses A total of 30 sample groups Research tools Namely, questionnaires and interviews. Statistics used were percentage, mean, Pearson's Correlation Coefficient and synthesis of content, ranking, participation

Findings were as follows :

1 . Community participation in sustainable tourism management in Phetchabun province According to ecotourism principles, The level of community participation in tourist attraction management The overall picture is average. At a high level Which people in the community have knowledge and understanding about ecotourism management services and participate in benefits In terms of participation in decision making People in the community will not have much involvement.

2. The relationship between personal characteristics / status and community participation in sustainable tourism management in Phetchabun province According to ecotourism principles Found that the Decision, Practice Benefits and Evaluation At a high level According to the hypothesis set and personal characteristics / status include Age, education level, occupation, monthly income And the duration of residence, relating to community participation in sustainable tourism management in

Phetchabun province According to ecotourism principles gender variables No relationship with participation

3. The result of community participation in sustainable tourism management in Phetchabun province According to ecotourism principles, it was found that: 1) Economy To make the community have income from tourists interested in ecotourism Which will generate income within the community and create economic within the community and create a career for people in the area such as guide Government agencies must develop infrastructure and tourism services without affecting tourism resources and the environment. Must be developed to improve the tourist area, resulting in beauty, outstanding, safe, Able to attract tourists to come in handy Including improvements Transportation routes to tourist sites, Nature trail, Accommodation service, Food service, establish a service center for tourists to provide tourist information, Tourism activities Via the website As well as expanding the distribution channel for OTOP to increase all forms 2) Social and cultural aspects Government agencies must find tourist attraction points by finding various social and cultural differences about hill tribe people. by organizing environmental conservation activities during the festival to allow tourists to travel in various traditions such as Hmong Day celebrations etc. 3) Environmental In order to conserve natural resources and the environment together with sustainable development Should educate the public and entrepreneurs about ecotourism management regarding waste Impact Cultivate local people Entrepreneurs and youth see the importance of natural resources and environment conservation of tourist attractions. Should have a public relations label, Brochure, Provide knowledge about tourist attractions, Determine the rules and regulations to prevent and reduce the impact of tourism activities as well as focusing on working with both communities and agencies involved in helping to conserve forests, plants and animals.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ คำแนะนำและช่วยเหลือ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้บริหาร ท่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอเขาค้อ ข้าราชการประจำ ลูกจ้าง ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนในเขต อำเภอเขาค้อ ที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเพื่อนร่วมงานทุก ๆ ท่าน ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนใน การศึกษาด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณให้แก่ ผู้ที่ให้การช่วยเหลือผู้ศึกษาทุกท่าน

คณะผู้วิจัย

17 ธ.ค. 61

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
Abstract	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	9
การบริหารจัดการ	17
แนวคิดและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	19
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	75
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	76
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	82

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	49
2	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	50
3	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	50
4	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	51
5	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	51
6	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่	52
7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวม	52
8	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	53
9	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	54
10	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการตัดสินใจ	55
11	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการปฏิบัติ	56
12	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านผลประโยชน์	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการประเมินผล	58
14	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีเพศต่างกัน	60
15	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอายุต่างกัน	61
16	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน	62
17	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอาชีพต่างกัน	62
18	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีรายได้ต่างกัน	63
19	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน	64
20	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	65

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวความคิดของ Cohen และ Up Hoff	12
2	แสดงกระบวนการวิธิตของการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
3	แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง	16

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งกระแสการพัฒนากิจการท่องเที่ยว ได้แบ่งออก 3 ประการ คือ (1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารเรียนรู้ (3) กระแสความต้องการพัฒนาคน จากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวในการหาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิมๆที่เคยปฏิบัติกันมา เพื่อสร้างทางเลือกให้กับระบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากเดิม จึงเกิดรูปแบบของ"การท่องเที่ยวโดยชุมชน" โดยมุ่งพัฒนาให้ "คนในชุมชน" เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ(Community-based Tourism หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "Host Management") ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง ในขณะเดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย นอกจากนี้หากมองในด้านของการตลาดด้วยแล้วปรากฏว่าตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นกลุ่มเฉพาะ และบ่อยครั้งคำว่า "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" (Community-Based Tourism) หรือ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" (Ecotourism) หรือ "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์"(Conservation tourism) และการเรียกชื่ออื่นในลักษณะคล้ายกัน ได้ถูกนำมาใช้เป็นเพียงสื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมภาพพจน์ของการท่องเที่ยว แต่ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และหากพิจารณาถึงองค์ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการแล้ว พบว่าหน่วยงานภาครัฐ เอกชน รวมทั้งผู้ประกอบการที่ให้การสนับสนุน และใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว กลับยังมีความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิดและหลักการ วิธีการและกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยให้ความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism โดยนำคำ ๒ คำมา รวมกัน ได้แก่ eco และ tourism ซึ่งคำว่า eco แปลตามรูปศัพท์ว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย ส่วน tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ecotourism จึงหมายถึงการท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เป็นการท่องเที่ยวที่เน้น ในด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์ ส่วนคำว่า นิเวศ ซึ่งเป็น คำภาษาสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทย ก็แปลว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัยเช่นกัน (พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน 2554) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ เรียนรู้ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ด้วยความ ระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ ในขณะเดียวกัน ก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ ชาวบ้านในท้องถิ่น ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม ภายใต้หลักการ “คนที่ ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา” (กรมป่าไม้ 2548) ดังนั้นแนวคิด ในการนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่นี้จึงมีชื่อเรียกอย่างหลากหลายเช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการ จัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมีนัยยะเชิงความหมายที่เข้าใกล้กับการท่องเที่ยว โดยชุมชนมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และบางครั้งอาจเรียกว่า "การท่องเที่ยว เชิงนิเวศโดยชุมชน (Community-based Ecotourism) ซึ่งโดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น คำที่ใช้เรียกการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักแต่ในการอ้างอิงอย่างเป็นทางการยังไม่มีชื่อภาษาไทย บางครั้งก็เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษา สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ นิเวศ สัตว์ นิสัย การท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้การปรับตัวขององค์กรและชุมชนที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวใน ประเทศไทยจึงอนุโลมให้มีการเรียก "Ecotourism" ว่าหมายถึง "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสิทธิ ชุมชนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา ๖๖ และ มาตรา ๖๗ ที่ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากร อนุรักษ์ บำรุงรักษา การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน ในการคุ้มครองรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนเกิดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ ทรัพยากรธรรมชาติ และร่วมมือกันรักษาสิ่งแวดล้อม อันจะส่งเสริมให้เกิดสิทธิชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งกระแสนิยมเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่น ท่ามกลางแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ที่ นี้ ก า ร บริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) จึงต้องการให้ชุมชนเข้ามามีกำหนด ทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจาก การท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆไม่ว่า ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่ สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้ เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับ ของธรรมชาติเป็นสำคัญ" ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมกันโดยชุมชน จึงถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่

ชุมชนจะแสวงหาองค์ความรู้ของตนเองเพื่อเป้าหมายในการเข้าไปช่วยจัดการกับสภาพของปัญหาด้านทรัพยากร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชนที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต และในปัจจุบันได้ถูกมองข้ามและเปลี่ยนแปลงไป

จังหวัดเพชรบูรณ์มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย แต่เมื่อใช้เกณฑ์การพิจารณาตามการแบ่งภาคของราชบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดให้เพชรบูรณ์เป็นจังหวัดในภาคกลาง โดยมีพื้นที่ประมาณ 12,668.416 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,917,760 ไร่ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 114 เมตร ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นเป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะ ประกอบด้วยเนินเขา ป่า และที่ราบเป็นตอน ๆ สลับกันไป พื้นที่มีลักษณะลาดชันจากเหนือลงไปใต้ ตอนเหนือมีทิวเขาสูง ตอนกลางเป็นพื้นที่ราบและมีเทือกเขาขนานกันไปทั้งสองข้างมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า ทำให้สภาพภูมิอากาศมีความแตกต่างกันมากในแต่ละฤดูกาล คือ อากาศจะร้อนมากในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อำเภอน้ำหนาว อำเภอเขาค้อ และอำเภอหล่มเก่า ส่วนพื้นที่บนภูเขาจะมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่จึงแวดล้อมไปด้วยพื้นที่ป่าเขาเขียวชอุ่ม ภูมิประเทศมีทัศนียภาพสวยงาม ทำให้จังหวัดเพชรบูรณ์จึงเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความหลากหลายทางด้านประวัติศาสตร์ เกษตรกรรมและธรรมชาติ ที่น่าสนใจมากมาย เช่น อุทยานแห่งชาติเขาค้อ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง (หนองแม่นา) แก่งบางระจัน อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อุทยานเขาน้ำหนาว อุทยานแห่งชาติตาบดหมอก อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ภูทับเบิก ภูเขาหินปะการัง พุทธธรรมสถานพระธาตุผาซ่อนแก้วศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อ.น้ำหนาว ถ้ำใหญ่ น้ำหนาว (ภูน้ำริน) เลย์ตันลานหินใหญ่ หัสจรรย์ อุทยานพระพุทธมหาธรรม ไร่ก้านจูล (ฟาร์มสเตย์) เป็นต้น รวมถึงมีอาหารที่ขึ้นชื่ออย่าง ไก่ย่างวิเชียรบุรี ขนมหินหล่มเก่า มีผลไม้ยอดนิยม คือ มะขามหวาน สตอเบอร์รี่ และลูกเสาวรส และยังเป็นแหล่งปลูกกะหล่ำปลีที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวนิยมมาชมทัศนียภาพที่สวยงามเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จากความหลากหลายเชิงนิเวศที่มีอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตามแหล่งต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบางแห่ง ไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม ชุมชนขาดหลักวิชาการ ในการกำหนดขีดความสามารถการรองรับนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นผลให้สภาพพื้นที่เสื่อมโทรมลง เกิดการแย่งชิงทรัพยากรและที่ดินทำกินของคนในชุมชน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว และในทางกลับกัน บางแห่งชาวบ้านและนายทุนต่างถิ่นสามารถเข้าครอบครองพื้นที่สาธารณะของชุมชนเพื่อประโยชน์ส่วนตัว อีกทั้งชุมชนไม่รู้จักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และกฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของชุมชน รวมถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนบ้านพักรับรองนักท่องเที่ยวที่ผ่านมา ไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของชุมชน ไม่สอดคล้องกับสภาพทางระบบนิเวศ เช่น ห้องพักมีเครื่องปรับอากาศอย่างดีกลางป่า มีถนนคอนกรีตตัดผ่านชุมชน ทำให้สูญเสียสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติไป ซึ่งการที่มีนักท่องเที่ยวมาจากวัฒนธรรมที่หลากหลายส่วนหนึ่งไม่เคารพต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนบางแห่งเยาวชนในชุมชนเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวมากขึ้นจึงเกิดปัญหาขยะ แหล่งเสื่อมโทรม รวมถึงสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหน่วยงานราชการที่เข้าไปส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปตามกระแสหลายหน่วยงานไม่รู้จริง และส่งเสริมในทางที่ผิดซึ่งเป็นผลให้วิถีแห่งความเป็นชุมชนเสื่อมและล่มสลาย

ไปในที่สุด และประชาชนในชุมชนยังมีแนวคิด ในเรื่องการพึ่งพา อันเนื่องมาจากการมีหน่วยงานราชการ เข้าไปส่งเสริม แต่ไม่ทำตัวเป็นเพียงแค่ “พี่เลี้ยง” ของชุมชน จึงมักตอบสนองความต้องการโดยขาดการ ต่อรอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ เกิดการกระจายรายได้ สร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิต นำไปสู่ผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมในการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเหตุผล ดังกล่าวองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลไปส่งเสริมพัฒนาและ ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ
3. เพื่อวิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของการวิจัย ประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2) แนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการ
- 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยได้แบ่ง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ด้านเนื้อหาเชิงพรรณนาโวหาร ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา

1) ตัวแปรต้น

1.1 เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) ตัวแปรตามที่ศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็นดังนี้

3.1.1. ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามประชากรที่กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเขาค้อ

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน/ประชาชน รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ นักวิชาการ จากสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย จากสถาบันวิชาการ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ในด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประชากรที่กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน/ประชาชน รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ นักวิชาการ จากสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย จากสถาบันวิชาการ

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญ 7 คน และประเมินคุณภาพรูปแบบ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการดำเนินงานและการจัดการด้านการตลาด การวางแผน การออกกฎข้อบังคับและการบริหารงานของชุมชนในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยมีได้บังคับและเป็นการทำในลักษณะของการ

ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ในการคิด การตัดสินใจ ร่วมในการปฏิบัติการร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมการติดตามและประเมินผล ในการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ช่องทางสื่อสารในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่านสื่อช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของรัฐบาล ผู้นำชุมชน ญาติ หรือว่าเพื่อนบ้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ โปสเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งความถี่ของการได้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งดังกล่าวด้วย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ข้อเท็จจริงของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความสามารถในการจำและเข้าใจในข้อเท็จจริงจากการศึกษาหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาตามโครงสร้าง และหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ได้สะสมไว้เป็นความรู้

หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อศึกษาความงดงาม อย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในการพัฒนาท่องเที่ยวของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การออกแรง การช่วยเหลืออุปกรณ์ สนับสนุนด้านการเงิน หรือได้กระทำตามกฎระเบียบที่ได้บัญญัติไว้

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ได้รับผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมการพัฒนาท่องเที่ยวของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชนช่วยพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้เพิ่มขึ้นด้วย

การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล หมายถึง การติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการเพื่อเป็นการตรวจสอบการดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายหรือเกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่จะได้ประโยชน์โดยตรงได้แก่นักวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดตลอดจนประชาชน ชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ

1. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น เพื่อเป็นมาตรการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อไป

2. เป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์อย่างยั่งยืนต่อไป

3. ข้อมูลที่ได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวประชาชนคนในพื้นที่เกิดการกระจายรายได้นำไปสู่ผลทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

4. เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะและแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับองค์กรในระดับท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการวางแผนพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีผู้ศึกษาไว้มาพัฒนาเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

สหประชาชาติ (United Nation, 1978 อ้างถึงใน ลดาวัลย์ พอใจ 2536 : 14) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนระดับ ต่าง ๆ คือ 1. ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรในการให้บรรลุเป้าหมายนั้น 2. ในการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ

Jame L. Creighton (วันชัย วัฒนศัพท์ 2543 : 15) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งสาธารณะชนมีความห่วงกังวล มีความต้องการ และมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะชน

Erwin (1976) (อ้างถึงใน เฉลิม เกิดโมลี 2545 : 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Shifting (อ้างถึงใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ 2544 : 2-3) กล่าวว่าโดยพื้นฐานแล้วการมีส่วนร่วม หมายถึง การปลดปล่อยประชาชนให้หลุดพ้นจากการเป็นเพียงผู้รับผลจากการพัฒนา และให้กลายเป็นผู้กระทำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงและเข้าสู่ภาวะทันสมัย

Frankly Lisk (1985) (อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า 2544 : 10) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองที่กว้างว่าเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และโดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบแนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหารและการประเมินผลของแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น

คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545 : 20) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการสื่อสารสองทางซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินงานและการร่วมรับผลประโยชน์ โดยวัตถุประสงค์ของการมี

ส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณะชนได้แสดงความคิดเห็นต่อโครงการและการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐบาลซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544 : 35-38) การมีส่วนร่วมที่มีความหมายจริงในชีวิตของผู้คน หมายถึง การที่ประชาชนนับตั้งแต่บุคคลไปจนถึงองค์กรในรูปต่าง ๆ ที่ประชาชนจัดขึ้นเองสามารถเข้าไปร่วมตัดสินใจหรือดำเนินการตัดสินใจในเรื่องที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งแม้ในพื้นที่ส่วนบุคคลที่มีผลกระทบถึงประโยชน์สาธารณะด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน นั้น นักวิชาการจะมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า คือกระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือประชาชน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำเนินโครงการ หรือนโยบายสาธารณะ หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกี่ยวข้องกับการร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในกระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนและผู้ดำเนินโครงการ โดยการให้ข้อมูลต่อประชาชนและประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือนโยบายสาธารณะนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับประชาชนผู้มีส่วนร่วม

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545 : 80-81) ได้กล่าวถึงประชาชนผู้มีส่วนร่วมไว้ว่า ประชาชนผู้มีส่วนร่วม คือ ประชาชนที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การให้ข้อมูลข่าวสารและการรับฟังความคิดเห็นได้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่วางไว้ การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถแบ่งประชากรที่เป็นตัวอย่างได้ดังนี้

1. กลุ่มประชากรผู้ทำหน้าที่ด้านการปกครองในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ปกครอง สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนในระดับตำบล หมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดและสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น

2. กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่ดินจังหวัด เกษตรจังหวัด ประมงจังหวัด ประมงอำเภอ พัฒนาการจังหวัด โยธาธิการจังหวัด การท่องเที่ยวภาค สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค เป็นต้น

3. กลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งเป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินโครงการที่อาจจะมีทั้งผลดีและผลเสีย

4. กลุ่มองค์กรอิสระ เช่น หอการค้าจังหวัด องค์กรเอกชนด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สื่อมวลชน และอื่น ๆ เป็นต้น

Jame L. Creighton (วันชัย วัฒนศัพท์ 2543 : 14) กล่าวว่าประชาชนผู้มีส่วนร่วมควรเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการหรือนโยบายสาธารณะนั้นโดยประชาชนได้รับผลกระทบเนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ประชาชนผู้อยู่ใกล้ชิดกับปัญหา คือ ผู้ที่อยู่ในละแวกของโครงการนั่นเอง ซึ่งจะได้ผลกระทบเกี่ยวกับมลพิษต่าง ๆ ราคาที่ดิน การจราจร เป็นต้น

2. ประชาชนที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจ คือ ประชาชนที่ได้รับผลกับธุรกิจที่ดำเนินอยู่ หรือในฐานะของประชาชนผู้จ่ายค่าบริการ หรือ ในฐานะของประชาชนผู้เสียภาษี

3. ประชาชนผู้มีประโยชน์จากการใช้สอยบริการ ซึ่งอาจเป็นกลุ่มประชาชนซึ่งเสียประโยชน์จากการใช้สอยเดิม หลังจากเกิดโครงการ หรือผู้ได้ประโยชน์ใช้สอยจากโครงการที่มีขึ้น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และคณะ (2544 : 38-40) กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องไม่มุ่งเน้นไปถึงการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลเพียงด้านเดียว แต่จะต้องรวมไปถึงกลุ่มบุคคลที่เรียกว่าชุมชนเข้าไปด้วย เนื่องจากปัจเจกบุคคลไม่สามารถต่อรองกับพรรคการเมือง รัฐ ราชการ นายทุน พ่อค้า และสหภาพแรงงานได้ ชุมชนอาจจะหมายถึง หมู่บ้านซึ่งอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ และยังมี ชุมชนรูปแบบใหม่ เช่น กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มกรรมกรโรงงานทอผ้า กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้ใช้น้ำลุ่มน้ำเดียวกัน กลุ่มชาวเขา กลุ่มประมงชายฝั่ง เป็นต้น

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับประชาชนผู้มีส่วนร่วมจากการทบทวนวรรณกรรม จะพบว่า ประชาชนผู้มีส่วนร่วม คือ ปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน ข้าราชการในพื้นที่หรือในท้องถิ่น ข้าราชการผู้ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทั้งผลบวกและผลลบ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดและประชาชนผู้เสียภาษี นอกจากนั้นยังมีกลุ่มองค์กรอิสระ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ และสื่อมวลชน

3. แนวคิดเกี่ยวกับระดับขั้นของการมีส่วนร่วม

ระดับขั้นของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ นักวิชาการต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ดังนี้

เฉลิม เกิดโมลี (2543 : 3) ได้กล่าวไว้ว่าระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ดังนี้

1. ประชาชนร่วมคิดและตัดสินใจ คือต้องทั้งร่วมคิดและตัดสินใจในระดับที่แน่นอนในระดับหนึ่ง

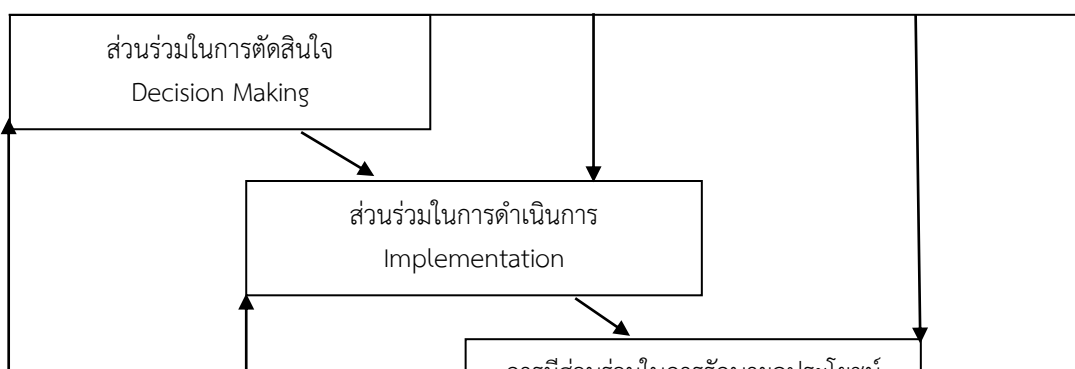
2. ประชาชนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนดำเนินการทั้งหมด

3. ประชาชนร่วมสนับสนุน อาจเป็นได้ตั้งแต่การใช้ข้อมูลข่าวสารรวมถึงสนับสนุนทรัพยากร

Cohen และ Up Hoff (1980 : 219-222) ได้กล่าวไว้ว่าสามารถจำแนกระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ระดับคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

เพื่อให้สามารถเข้าใจระดับขั้นการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Up Hoff ได้ง่ายขึ้นสามารถดูได้จากภาพที่ 2

แผนภาพที่ 1 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวความคิดของ Cohen และ Up Hoff
ที่มา : Cohen และ Up Hoff (อ้างถึงใน สนาน ธรรมรส, 2541 : 24-25)

ปราณี พันชุมสินชัย (2546 : 35) ให้ความเห็นไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถทำได้ในหลายระดับ ขึ้นอยู่กับรัฐบาลจะให้ความสำคัญและให้โอกาสต่อประชาชนมากน้อยต่างกันอย่างไร คือ

1. ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ เป็นระดับขั้นที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงสุด หมายถึงให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อน ซึ่งอาจมีการตอบโต้จากรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น

2. ประชาชนแสดงความคิดเห็น รัฐบาลให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในบางเรื่อง แต่มักจะไม่นำความเห็นไปปฏิบัติและยังมีอำนาจที่จะไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น ตัวอย่างเช่น การประชุมใหญ่ที่ให้โอกาสประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น การขอความเห็นในกฎระเบียบที่กำลังจะนำออกมาใช้

3. ประชาชนรับทราบ เป็นการแถลงข่าวสารและ/หรือ มติของรัฐบาลให้ประชาชนได้ทราบ ประชาชนอาจมีปฏิกิริยาโต้ตอบหรือไม่ก็ได้ เช่น การแถลงถึงโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้มีมติให้ดำเนินการ การริเริ่มกฎหมายต่าง ๆ และการเวนคืนที่ดิน เป็นอาทิ

4. รัฐบาลใช้อำนาจ เป็นระดับขั้นที่ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม กล่าวคือ รัฐบาลใช้อำนาจจัดการโดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดกรณีต่าง ๆ โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545 : 51) แบ่งระดับขั้นของการมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้

วางแผนโครงการแต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น หรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็น หรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินชูลาโตตุลาการเพื่อแก้ไขปัญหา หรือข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นอาทิ

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

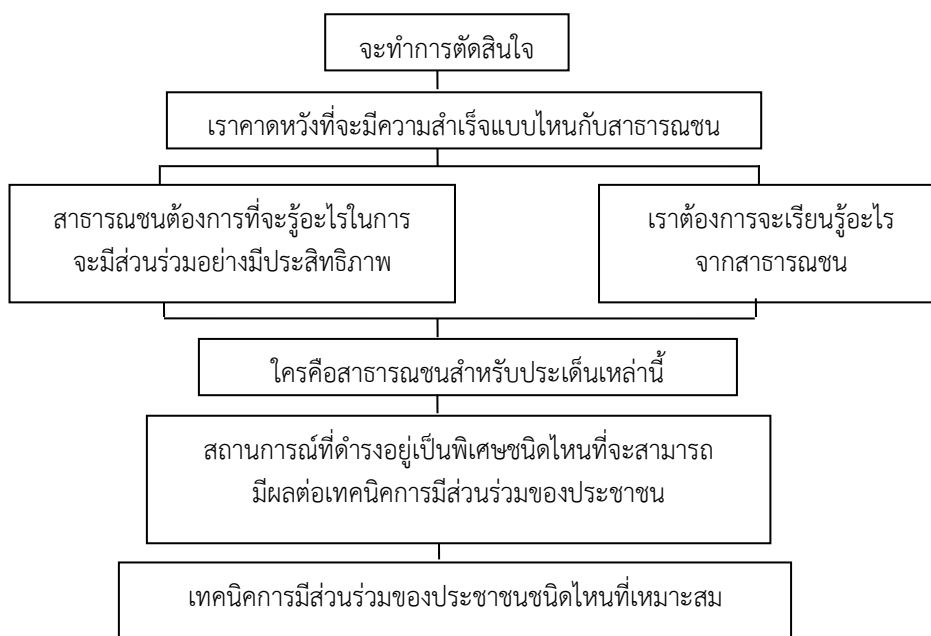
กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ วิธีการแบ่งที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง ก็คือ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปหาสูงสุด ออกเป็น 6 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่ 1) ระดับการให้ข้อมูล 2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน 3) ระดับการปรึกษาหารือ 4) ระดับการวางแผนร่วมกัน 5) ระดับการร่วมปฏิบัติ และ 6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน แต่ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับรัฐบาลว่าจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปรวมมากน้อยแค่ไหนด้วย

4. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีผู้ศึกษาไว้มากมายพอสรุปได้ดังนี้

Jame L. Creighton (อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า 2544 : 123) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงในแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนด้วยกันดังแสดงในภาพ

1. การตกลงในขั้นตอนหรือกระบวนการการตัดสินใจที่สำคัญ
2. การระบุถึงวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ
3. การระบุถึง “การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร” ที่ต้องการเพื่อช่วยให้การตัดสินใจแต่ละขั้นตอนมีความสมบูรณ์ขึ้น ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวรวมข้อมูลที่ต้องจัดหาให้สาธารณชนทราบอย่างเพียงพอและสมบูรณ์ และข้อมูลที่ต้องการทราบจากสาธารณชน
4. การระบุกลุ่มหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ต้องการที่จะให้มีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ
5. การระบุสถานการณ์เฉพาะที่รุ่มล่อมประเด็นอยู่ ซึ่งจะมีผลต่อการเลือกเทคนิคของการมีส่วนร่วมของประชาชน
6. การระบุถึงเทคนิคที่เหมาะสมและผลที่จะเกิดขึ้นเพื่อช่วยให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ต้องการประสบความสำเร็จ

แผนภาพที่ 2 แสดงกระบวนการวิธีคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชน
ที่มา : สถาบันพระปกเกล้า, 2544 : 122

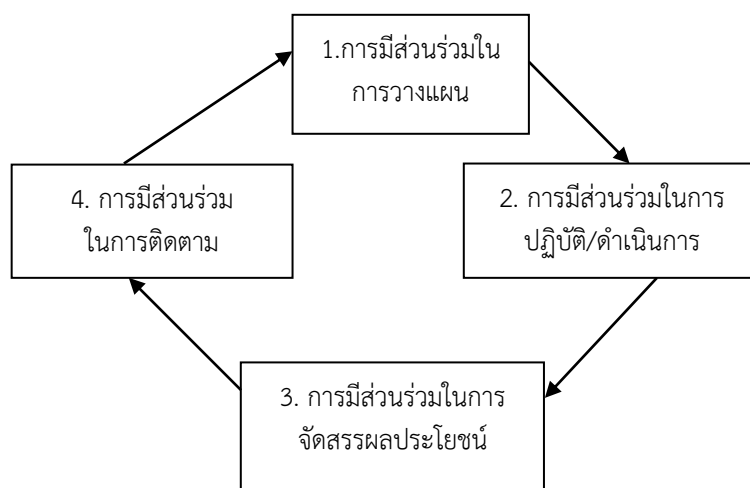
จากภาพ เราสามารถอธิบายแนวทางการตัดสินใจในรูปแบบกว้าง ๆ โดยอาจแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนสำคัญด้วยกันคือ

1. การพิจารณาระบบปัญหา / ความต้องการและวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา
2. พิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา
3. ประเมินข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกนั้น
4. เลือกทางเลือกที่ชอบมากกว่า

เมื่อได้กำหนดกระบวนการ การตัดสินใจแล้ว ขั้นตอนต่อไป ก็คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อขั้นตอนนี้ดำเนินการแล้วก็สามารถที่จะกำหนด “การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร” ที่ต้องการเพื่อที่จะทำให้วัตถุประสงค์บรรลุผล

การพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายความว่า ต้องกำหนดลงไปว่าเราต้องการที่จะทำอะไรกับสาธารณชนให้สำเร็จในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจและเพื่อที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนจำเป็นจะต้องได้ข้อมูลบางอย่างจากสาธารณชนอีกทั้งการที่จะให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องการข้อมูลบางอย่างจากเราเช่นเดียวกัน ดังนั้น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต้องมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ

Szentendre (1996) กล่าวว่าสามารถแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน ดังได้แสดงในภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง
ที่มา : Szentendre (อ้างถึงใน คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545 : 30)

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและการร่วมวางแผนโครงการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ / ดำเนินการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ

3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์หรือผลของโครงการ หรือผลของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการ / กิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้าเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการ หรือกิจกรรม ต่าง ๆ ด้วย ซึ่งผลของการประเมินดังกล่าวนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าขั้นตอนหรือกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมุมมองที่แตกต่างกัน 2 แบบ คือเมื่อมองในภาพกว้าง จะพบว่ากระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มต้นจากการเอาปัญหาเป็นที่ตั้งแล้วให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการหาแนวทางเพื่อแก้ไข จากนั้นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอทางเลือกการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาแนวทางใดแนวทางหนึ่ง จากนั้นก็ให้ประชาชนเข้าร่วมวางแผนเข้าร่วมในการปฏิบัติการ หรือดำเนินการ อีกทั้งต้องให้ประชาชนเข้าตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน จนกระทั่งให้ประชาชนเข้าร่วมในการประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการ ส่วนเมื่อมองเฉพาะกระบวนการการจัดการ ในฐานะผู้บริหารจัดการหรือดำเนินการ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเริ่มจากกระบวนการการตัดสินใจเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการมีส่วนร่วม จากนั้นนำไปสู่การกำหนดวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสถานการณ์เฉพาะที่รุ่มลึ้มอยู่ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ระบุถึงเทคนิคในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการการตัดสินใจ วัตถุประสงค์การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร กลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์เฉพาะ และเทคนิคในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการที่กล่าวถึงในที่นี้ จะเป็นการผสมผสานระหว่างคำว่า บริหาร (Administration) และ การจัดการ (Management) ซึ่งมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน แต่ความนิยมนำไปใช้นั้น คำว่า การจัดการนิยมใช้ในทางบริหารธุรกิจ ส่วนคำว่าการบริหาร มักนิยมใช้ในทางบริหารราชการ ซึ่งโดยทั่วไปจึงใช้แทนกันได้และบ่อยครั้งที่มีการใช้ควบกันเป็นคำว่า “การบริหารจัดการ” (ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ 2543 : 12)

1. ความหมายของการบริหารจัดการ

สำหรับความหมายของการบริหารจัดการนั้นมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหาร” หรือ “การจัดการ” ไว้มากมาย ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะที่สำคัญพอสังเขป ดังนี้

บริหาร (Administration) ที่อวยชัย ขบา (2542 : 5) ได้รวบรวมความหมายจากความคิดเห็นของนักวิชาการไว้ หมายถึง งานของผู้นำที่ใช้ทรัพยากรบริหารทั้งปวงที่มีอยู่ในหน่วยงานเพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้บรรลุผล (Warren B.Brown) หรืองานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่างๆที่มีคนหมู่มากอยู่รวมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ (ธงชัย สันติวงษ์) หรือการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกัน

ปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ซุบ กาญจนปะกร) หรือการจัดดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยใช้ปัจจัยทรัพยากรการบริหารอันได้แก่ คน วัสดุ เงิน และวิธีการจัดการต่างๆ (Harold Koontz) หรืองานของผู้บริหารที่ต้องกระทำให้สำเร็จโดยการประสานให้งานของผู้อื่นที่ต้องแก้ไข ปัญหาและแสวงหาโอกาสให้กับองค์กรได้บรรลุผล (Derek Torrington) ซึ่งเขายังได้สรุปว่า การบริหาร คือ การรวมพลังของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันและใช้ทรัพยากรการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมแรงร่วมใจแก้ปัญหาอุปสรรคทั้งปวง

ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) (พินิจจรรย์ นามวัฒน์ 2542 : 206) อธิบายว่า มีนักทฤษฎีและนักวิชาการได้ให้คำนิยามของการจัดการไว้ว่า “ การจัดการ ” หมายถึง กระบวนการใช้ทรัพยากรขององค์กรเพื่อบรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วยการทำหน้าที่ด้านวางแผนการจัดองค์กร การนำ และการควบคุมหรือกระบวนการหรือกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดำเนินการเพื่อประสานกิจกรรมของบุคคลอื่นให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่บุคคลเดียวกันไม่สามารถกระทำได้โดยลำพัง ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าวเขาได้สรุปว่า การจัดการเป็นเรื่องของการใช้ทรัพยากรขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามของบุคลากรหรือบุคคลอื่นเพื่อสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร

2. ปัจจัยของการบริหารจัดการ

อวยชัย ชะบา (2542 : 5) กล่าวว่า การบริหารสามารถวัดได้จากปัจจัยองค์ประกอบต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ การบริหารจะต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่แน่นอนเป็นที่เข้าใจกันในหมู่สมาชิก
2. กลุ่มคน ต้องเป็นการรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อทำงานให้ได้ผลตามที่ต้องการโดยที่คนเดียวไม่สามารถทำงานให้สำเร็จลงได้ งานบริหารเป็นงานของกลุ่มคน
3. ทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ เงิน คน วัสดุ อุปกรณ์ และวิชาการบริหารหรือเทคนิคการบริหารต่างๆที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ การบริหารเป็นปัจจัยเกื้อกูลให้การทำงานของกลุ่มคนดำเนินไปได้
4. กิจกรรมเป็นขั้นตอน การบริหารจำเป็นต้องมีกิจกรรมต่างๆเรียงลำดับกันเป็นขั้นตอนอย่างค่อนข้างมีระเบียบ เพื่อให้กลุ่มคนสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ
5. ระบบความร่วมมือ การบริหารเป็นระบบความร่วมมือของกลุ่มคนที่ทำงานด้วยกัน
6. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก กลุ่มคนที่อยู่ในหน่วยงานจะติดต่อสื่อข้อความกันตลอดเวลาขณะที่การบริหารดำเนินไปตามปกติ ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้มีความจำเป็นในการบริหารหรือการจัดการ

7. การใช้ความพยายามดำเนินงานด้วยกัน ในการบริหารกลุ่มคนจะปรากฏให้เห็นชัดถึงการใช้ความพยายามกระทำการใดๆร่วมกันเพื่อให้บรรลุงานเป้าหมายตลอดเวลา

3. ความสำคัญของการบริหารจัดการ

พินิจจรรย์ นามวัฒน์ (2542 : 206) อธิบายถึงความสำคัญของการจัดการ ดังนี้

1. การจัดการเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้องค์การทุกองค์การดำเนินไปได้ อาจกล่าวได้ว่าความสำคัญของการจัดการอยู่ที่กิจกรรมทางการจัดที่มีต่อเจ้าขององค์การการรวมถึงประชาชน ผู้ใช้บริการอันเป็นผลผลิตขององค์การนั้น

2. การตัดสินใจทางการจัดการมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการผลิตและกำหนดนโยบายและเป้าหมายขององค์การ ซึ่งมีผลกระทบต่องค์การและสังคมโดยรวมด้วย อาจกล่าวได้ว่าการจัดการมีความสำคัญต่อมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ในแง่ของความรับผิดชอบต่อที่การจัดการมีผลต่อการบริการที่มีผลกระทบต่อผู้บริการ ต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และต่อความสันติสุขของสังคม

แนวคิดและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ความหมายและลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Ecotourism เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ในวงการ อุทสาหกรรมท่องเที่ยว โดยนำคำ 2 คำมารวมกัน ได้แก่ Eco และ Tourism คำว่า Eco แปลตามรูปศัพท์ว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย ส่วน Tourism แปลว่าการท่องเที่ยว Ecotourism จึงแปลว่า การท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมายความว่า การท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์ ส่วนคำว่า นิเวศ ซึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยก็แปลว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัยเช่นกัน (ดูพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ฉะนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นศัพท์บัญญัติที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษอย่างเหมาะสม นอกจากคำว่า Ecotourism แล้ว ยังมีคำอื่นๆที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกันอีกหลายคำ ได้แก่ Green tourism แปลว่า การท่องเที่ยวสีเขียว หมายถึง การท่องเที่ยวสถานที่ทางธรรมชาติ โดยสีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ Biotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงชีวภาพ ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ และ Agrotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผลไร่ นา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร

คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2541 โดยให้มีความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism ในภาษาอังกฤษศัพท์บัญญัตินี้ได้รับความเห็นชอบจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติศัพท์แล้วเพื่อขยายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกล่าวถึงคำนิยามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ในที่ต่างๆ ดังนี้

1) องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme – UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การ การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ให้คำนิยามว่า “การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการรบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษา มีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรของประชากร ในท้องถิ่น”

2) ดร. ราล์ฟ บักลีย์ (Dr. Ralph Buckley) ศาสตราจารย์ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยกรีฟฟิท ประเทศออสเตรเลีย ให้คำนิยามสั้นๆว่า ”การท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติ การจัดการที่ยั่งยืน และองค์ประกอบทางการศึกษาซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์”

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยามว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก และททท. ได้จัดทำแผนพัฒนาและจึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง Ecotourism ระยะแรกคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความEcotourismในความหมายภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับให้เข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism นับเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในการรับรู้ของชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อมา ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายในที่สุดจึงได้ความหมายของคำว่า Ecotourism หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

2. องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการ ประกอบด้วย

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco-system) อาจมีบางแห่งที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ไว้(Nature-based tourism) โดยเฉพาะแม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural tourism) จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวด้วย อาจเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ธรรมชาตินั้นอาจรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ(Eco-system) ในพื้นที่ด้วย

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ(Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

(Sustainably managed tourism)เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsibly travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องกับผู้เกี่ยวข้องนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จึงเป็นการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา(Environmental education-based tourism)

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีบทบาทในส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน และร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค คอยติดตามตรวจสอบ รวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

ลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพึงพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco-system) มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ในการเอาชนะธรรมชาติ (ที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ไว้) ลักษณะเฉพาะนี้จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม(Cultural tourism และ Historical tourism) แม้ว่าจะมีความเกี่ยวพันในพื้นที่ก็ตามในทำนองเดียวกัน การท่องเที่ยวธรรมชาติ(Natural tourism) จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมดจึงมีบางส่วนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้ จากลักษณะดังกล่าวจึงมีสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติม ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบปกติหรือแบบประเพณีนิยม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่สิ่งตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคณะใหญ่ (Mass tourism) เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ สามารถทำลายสิ่งแวดล้อมได้เช่นเดียวกันหรือมากกว่านักท่องเที่ยวคณะใหญ่ หากปราศจากการจัดการที่ดี การจัดการกับการท่องเที่ยวคณะใหญ่ในทิศทางและภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ จัดเป็น Mass ecotourism

3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ๆ ราคาถูก มีรูปแบบการท่องเที่ยว ที่ยากลำบาก มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการรักษาสีเขียวอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่

เหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับ และมีรายได้สูงได้เช่นกัน

4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้ความสำคัญในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกมากกว่าการให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจกันอย่างเหมาะสมตลอดกระบวนการ

จากการศึกษากำหนดความหมายและนโยบายการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) ที่หมายถึง รูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีงแวดล้อม เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพ ทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural-based tourism) และแหล่งวัฒนธรรม (Cultural-based tourism) อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

3. แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด แนวคิดนี้ได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา โดยได้รับความสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติและองค์การการท่องเที่ยวโลก ประเทศไทยก็ได้รับเอาแนวคิดนี้มาศึกษาและดำเนินการจนปรากฏผลเป็นรูปธรรมมากพอสมควร จากการศึกษาถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า มีทั้งผลกระทบในทางบวกและผลกระทบในทางลบ

ผลกระทบในทางบวก คือ ทำให้เกิดรายได้จากการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะทำให้ประเทศไทยมีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งนอกเหนือไปจากการส่งสินค้าออก นอกจากนี้ เงินที่นักท่องเที่ยวนำไปใช้จ่ายใช้สอยย่อมกระจายไปสู่ท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นดีขึ้น นอกจากผลดีทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังก่อให้เกิดผลดีทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น

ส่วนผลกระทบในทางลบ คือ อาจทำให้สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมจากการไม่ระมัดระวังของนักท่องเที่ยวหรือจากการขาดการวางแผนที่ดีของหน่วยงานในท้องถิ่น ในด้านการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสิ้นเปลืองในระยะเวลาสั้นๆ นอกจากนี้ ชุมชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อาจไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับโอกาสเข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการ ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีเงินทุนมากและอยู่นอกแหล่งชุมชนนั้นๆ ส่วนชุมชนในท้องถิ่นกลับต้องประสบกับปัญหาต่างๆที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามา เช่น ปัญหาการส่งเสียงดังรบกวนของนักท่องเที่ยว ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหาค่าครองชีพ ในท้องถิ่นสูงขึ้น เพื่อลดผลกระทบในทางลบให้น้อยลง ได้เสนอให้มีทางเลือกใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ต้องเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประการที่สองต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์ จากหลักการ ทั้ง 2 ประการนี้จึงเป็นที่มาของการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวทั่วไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

4. หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อต้องตั้งอยู่บนแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ ธรรมชาติแวดล้อมเข้ากับการปรับตัวของชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรมีสูตรสำเร็จรูปแบบที่ตายตัวหรือเป็นนโยบายที่มีมาตรฐานแนวนเดียวและใช้กับทุกแห่งในทางตรงกันข้าม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในหลายมิติ เช่น เศรษฐกิจของชุมชน การจัดการทรัพยากรของชุมชน ทางเลือกในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสร้างเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงในชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม
- 2) ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวต่อทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยรายได้ส่วนหนึ่งควรย้อนกลับไปสู่การอนุรักษ์
- 3) จัดประสบการณ์ให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว โดยควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมของตนเองต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 4) การสร้างหรือการจัดการใดๆ ควรยอมรับข้อจำกัดที่ดำรงอยู่ของสภาพแหล่งท่องเที่ยว หากต้องมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงควรเป็นไปเพื่อพัฒนาทัศนียภาพของท้องถิ่น การลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวควรมุ่งเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่างๆในท้องถิ่น
- 5) ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งการวางแผนตัดสินใจ ดำเนินการ และการควบคุม มิใช่ปล่อยให้พวกเขาเป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยว และยอมให้บุคคลภายนอกมาคิดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะทิศทางจะไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 6) ควรมีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้อง เหมาะสม มีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

7) มีการจัดการและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่เกินขีดความสามารถที่ชุมชนในท้องถิ่นและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้

5. หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวมาข้างต้น มักจะใช้ส่งเสริมในพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกิจกรรมใดจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงความเป็นไปได้ในการรองรับของพื้นที่ และขีดจำกัดในการจัดการดูแลเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการกระทำกิจกรรมดังกล่าวตามมา เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติบรรลุเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเหมาะสมกับประเทศไทย หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กองอนุรักษ์ ทพท. ร่วมกับสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยกำหนดขึ้น มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
- 2) มีความพร้อมในการบริการจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีแคนเตอร์ บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
- 3) มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นแบบวงรอบและวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรเป็นต้นไป อย่างน้อย 1 เส้นทาง
- 4) มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 5) มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 6) มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวันในแต่ละเส้นทางและในสถานที่ท่องเที่ยว
- 7) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม สามารถอธิบายเรื่องราวในท้องถิ่นและภูมิปัญญาพื้นบ้านได้
- 8) มีการบริหารจัดการพื้นที่และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาลและ อบต.)
- 9) มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะการจัดการน้ำเสียการจัดการมลพิษต่างๆ
- 10) มีแผนพัฒนาบุคลากรและบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
- 11) หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Ecolodge)

ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนคือคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเองนั้นเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งในส่วนใหญ่มากของการท่องเที่ยว ในขณะที่หลักการเพื่อความยั่งยืนควรนำไปใช้กับทุกรูปแบบของกิจกรรม การดำเนินกิจการ สถานประกอบการ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวรวมถึงรูปแบบที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาและรูปแบบที่เสนอให้เป็นตัวเลือกด้วย สำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่าลักษณะของการ

ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น”ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรีย์ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต “เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมากในการประชุม Globe’90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรีย์ภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย”

6. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีจากทุกฝ่าย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจทำลายความงามอันทรงคุณค่าเหล่านี้ได้ลง

2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกันข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ราชการ ก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวังหรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต มีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่สนใจในความรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมในอดีต หรือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย รวมถึงพิธีกรรม พิธีกรรมฉลองรื่นเริงต่างๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำยรำ การละเล่น ตลอดจนงานหัตถกรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมธรรมชาติศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้จะช่วยสร้างรายได้ ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งรัฐจะสามารถนำมาใช้ในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ และที่สำคัญมันคือวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

7. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถกระทำได้หลายรูปแบบในพื้นที่ธรรมชาติที่มีระบบนิเวศต่าง ๆ กัน เช่นกลุ่มระบบนิเวศป่าเขาจะเน้นกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากรนั้นหนทางการ

ประเภท ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ น้ำตกต่าง ๆ สภาพภูมิทัศน์ของลักษณะ
 สัณฐานที่ดิน (Land Forms) และสัณฐานทางธรณีที่เป็นลักษณะเด่นแปลกตา หรือลักษณะเด่นที่มี
 คุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่เป็นหลัก
 สำคัญ ส่วนกลุ่มระบบนิเวศแบบเกาะแก่งชายฝั่งมักจะได้รับความสนใจในด้านทรัพยากรทางทะเล
 (Marine Resources) ที่ยังคงสภาพธรรมชาติสมบูรณ์สวยงาม เช่น ปะการัง ปลาสวยงาม ชายหาดที่
 สวยงาม ส่วนสภาพป่าเขาหรือแหล่งน้ำต่าง ๆ จะได้รับความสนใจเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้นกิจกรรม
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นไปในส่วนที่เป็นชายฝั่ง (Wetland) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่
 ได้รับความนิยมนอก คือ การดูนกต่าง ๆ โดยเฉพาะ นกต่างถิ่นที่หาดูได้ยาก เป็นต้น

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรพิจารณาปัจจัยหลัก 2 ประการ กล่าวคือ

1) ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรนั้นหนาแน่นในพื้นที่ที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิง
 นิเวศ(Ecotourism Site) ทั้งนี้สภาพดั้งเดิมและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวธรรมชาติเป็นหัวใจของกิจกรรม
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่แม้จะมีความงดงาม แต่ถ้าหากมีการพัฒนา
 เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างมาก จนกระทั่งรูปลักษณ์เดิมสูญเสียเหล่านั้นจะไม่อยู่ในเกณฑ์ของ
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนั้นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องไม่ทำให้พื้นที่และ
 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรมลงไปจนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก พื้นที่ธรรมชาติที่มีแนวโน้มที่จะ
 เกิดผลกระทบต่อการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เมื่อจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แหล่งพืช
 สัตว์ป่าหายาก บริเวณที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า ฯลฯ ควรที่จะละเว้นการส่งเสริมกิจกรรม
 ท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าว

2) ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริมนอกจากมุ่งให้
 นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน พึงพอใจและใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม
 ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไม่มากนักโดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมาย
 ธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติอาจ
 จำเป็นต้องพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ไม่ได้เน้นเรื่องของการเรียนรู้ธรรมชาติ /สิ่งแวดล้อม
 ประกอบกันไป เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากขึ้น ซึ่งอาจ
 เรียกว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่กระทำใน
 พื้นที่ธรรมชาติ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรม เพื่อไม่สร้างผลกระทบต่อ
 สภาพแวดล้อมธรรมชาติ กิจกรรมเสริมดังกล่าวอาจจัดกลุ่มได้เป็นกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการ
 ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ(Appreciative Recreational Activities) และกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้น
 การผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ (Adventurous Recreational Activities) สำหรับกิจกรรม
 การท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก) กิจกรรมการท่องเที่ยว
 แบบชื่นชมธรรมชาติ (กิจกรรมเสริม) และกิจกรรมผจญภัยตื่นเต้น (กิจกรรมเสริม) พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก)

1.1 กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking) เป็นการเดินป่าระยะไกล (2 กิโลเมตร
 ขึ้นไป) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยการนำตัวเองไปสู่

ธรรมชาติด้วยเส้นทางเดินเท้าที่ตัดผ่านเข้าไปในป่าที่มีจุดสวยงามดึงดูดความสนใจตามธรรมชาติรายทางนักท่องเที่ยวนอกจากจะได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ยังมีโอกาสได้เรียนรู้สรรพสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติจากไกด์นำทางที่มีความรู้ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) และชำนาญพื้นที่เป็นอย่างดี กิจกรรมเดินป่ายังแบ่งเป็นสองลักษณะคือการเดินป่าที่สมบุกสมบัน มีจุดมุ่งหมายสร้างความตื่นเต้นให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นการเดินป่าในเส้นทางที่ค่อนข้างยากลำบาก ท้าทายความสามารถของนักท่องเที่ยว เช่น การปีนป่าย หรือเดินขึ้นลงเขาที่สูงชัน ฯลฯ ส่วนกิจกรรมเดินป่าควรมีนักท่องเที่ยวมากที่สุดต่อกลุ่มไม่เกิน 15 คน และมีไกด์ท้องถิ่นที่คุ้นเคยกับท้องถิ่น ตลอดจนมีความรู้ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) ที่จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวระหว่างทางได้เป็นอย่างดี กิจกรรมเดินป่าอาจมีการพักแรมในป่า สิ่งของอุปโภคทั้งหลายจะต้องนำออกจากป่าทั้งหมด รวมทั้งเศษขยะต่าง ๆ จากการอุปโภคบริโภคโดยเฉพาะของที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีถุงหรือภาชนะที่จะเก็บขยะเหล่านั้นออกจากป่าให้หมดทุกครั้งไป การจัดเส้นทางเดินเท้าในป่าควรมีความกว้างขนาดหนึ่งหรือสองคนเดิน และคงสภาพเดิมไว้มากที่สุด ไม่ควรตัดต้นไม้กิ่งไม้โดยไม่จำเป็น ไม่ควรตัดเส้นทางเดินเท้าผ่านจุดที่มีระบบนิเวศเปราะบาง หรือเป็นแหล่งพืช / สัตว์ป่าหายาก โดยเฉพาะบริเวณที่จำเป็นสำหรับสัตว์ป่าในการดำรงชีพและสืบพันธุ์ ซึ่งถ้ามนุษย์ผ่านเข้าไปแล้วจะรบกวนกิจกรรมทางธรรมชาติของสัตว์ป่าเหล่านั้นควรกำหนดเส้นทางผ่านหรือมีมุมมองเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ สภาพภูมิทัศน์ที่งดงามและแหล่งน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายเส้นทาง เดินป่าไม่ควรตัดผ่านจุดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของเส้นทางเดินป่าควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นเช่น ห้องสุขา ที่นั่งพักผ่อน และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ควรเป็นผู้กำหนดเส้นทางเดินป่าที่เหมาะสมและดูแลสภาพของเส้นทางเดินป่าให้ใช้ได้ ผู้ที่ควรมีบทบาทสำคัญในการรักษาเส้นทางเดินป่า คือ ไกด์นำเดินป่าและนักท่องเที่ยวที่จะต้องช่วยรักษาความสะอาดและไม่ทำลายสภาพธรรมชาติต่าง ๆ และเข้าใจถึงการปฏิบัติตนเมื่อท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเหล่านั้น

1.2 กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education) เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินจากการได้มาเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติแล้วยังได้รับความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในเรื่องต่าง ๆ ผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่างๆ ที่จัดทำขึ้นในพื้นที่ซึ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้ คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ณ จุดต่าง ๆ ที่น่าสนใจ (Wayside Exhibit) นิทรรศการกลางแจ้ง (Outdoor Exhibit) ตลอดจนเส้นทางเดินเท้าที่จัดทำเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสและเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติในพื้นที่ (Nature Interpretive Trail) ลักษณะเส้นทางเดินเท้าดังกล่าวควรเดินได้อย่างไม่ลำบากมากนักตัดผ่านจุดที่น่าสนใจและสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้ อาจจัดให้มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติเพื่ออธิบายและ / หรือให้ความรู้ที่ไม่ยากแก่การเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวทั่วไปตลอดเส้นทางหรือจัดทำเป็นเอกสารแผ่นพับให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาด้วยตนเอง (Self – Guided Trail) เส้นทางเดินเท้าดังกล่าวไม่ควรมีระยะทางไกลนัก (ประมาณ 1-2 กิโลเมตร) ควรจัดเส้นทางเป็น loop (เข้า – ออกทางเดียว) การดูแลบำรุงรักษาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและนิทรรศการกลางแจ้งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ทั้งนี้การจัดโปรแกรมสื่อความหมายประเภทต่างๆ ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

อาจได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชน การดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ร่วมกับนักท่องเที่ยวตลอดจนไกด์นำเที่ยว (ถ้ามี) หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้เส้นทางเดินเท้าดังกล่าวอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดีไม่ทรุดโทรม ดูแลเรื่องความสะอาด เช่น จัดเตรียมถังขยะไว้ตามจุดที่เหมาะสมและมีการกำจัดขยะอย่างสม่ำเสมอ นักท่องเที่ยวมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่ รักษาความสะอาด และไม่กระทำพฤติกรรมเชิงทำลายต่างๆ เช่น ถอนป้ายทิ้งขีดฆ่า/เขียนสิ่งต่างๆ ลงบนป้าย หิน หรือต้นไม้ รวมทั้งไม่ส่งเสียงดังหรือนำเครื่องเสียง เครื่องดนตรีต่าง ๆ ไปเปิดรบกวนความสงบตามธรรมชาติไกด์นำเที่ยวมีหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะเข้าไปทำกิจกรรมเกิดผลกระทบต่อพื้นที่การควบคุมดูแลความเป็นระเบียบของนักท่องเที่ยวขึ้นกับหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ที่ต้องดูแลรับผิดชอบ

1.3 กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติและ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Taping and Sound of Nature Audio Taping) เป็นการถ่ายรูปและการบันทึกเทปวิดีโอธรรมชาติ และสิ่งที่น่าสนใจอันเป็นรายละเอียดอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ป่า พืชหายาก และรอยเท้าสัตว์ป่า เป็นต้น การบันทึกเสียงธรรมชาตินิยมทั้งเสียงน้ำตก น้ำไหล เสียงนกแมลง และสัตว์ป่าต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจัดเตรียมสำหรับกิจกรรมประเภทนี้คือ เส้นทางที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้าไปถ่ายรูปธรรมชาติและบันทึกเสียงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งหรือจุดที่บันทึกได้ดีและ/หรือสามารถจะถ่ายรูปได้สวยงาม ช่วงระยะเวลาที่ควรถ่ายรูปตลอดจนรายละเอียดหรือประวัติที่น่าสนใจของสิ่งที่ควรบันทึกภาพ/เสียงไว้แนวทางในการดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมประเภทนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกับการดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้า เพื่อการศึกษาธรรมชาติ

1.4 กิจกรรมส่อง / ดูนก (Bird Watching) เป็นกิจกรรมเฉพาะสำหรับผู้มีความสนใจในเรื่องนกสิ่งดึงดูดที่สำคัญ คือ นกชนิดต่างๆ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพ และนกหายาก เส้นทางเดินเท้าที่รองรับกิจกรรมประเภทนี้ควรมีขนาดกว้าง 2 คนเดิน ไม่ควรมีการพัฒนาใดๆ นอกจากจุดหยุดพักบางจุด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้จดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับนกต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น กลุ่มนักดูนกไม่ควรมีขนาดใหญ่มากนัก ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 5 คน ต่อกลุ่ม ควรมีมัคคุเทศก์นำทางที่มีความรู้เกี่ยวกับนกและธรรมชาติของนกที่มีในพื้นที่สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่มีความชำนาญในกิจกรรมประเภทนี้มาก่อน ตลอดจนมีกล้องสองตาดูนก และคู่มือดูนก (Bird Guides) เตรียมไว้ให้กลุ่มและเก็บเงินค่าธรรมเนียมในการยืมเพื่อใช้ในกิจการด้านการอนุรักษ์นกและถิ่นที่อยู่อาศัยของนกประการสำคัญ การกำหนดเส้นทางเดินเท้าไม่ควรผ่านบริเวณทำรังหรือวางไข่ของนก ตลอดจนควรมีการควบคุมเข้มงวดไม่ให้มีการท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ไม่ควรรบกวนนก เช่น ฤดูวางไข่ ผสมพันธุ์ เป็นต้น

1.5 กิจกรรมศึกษา / เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring / Visiting) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของถ้ำ เช่น กระบวนการเกิดถ้ำ ลักษณะของหิน/แร่ และสัณฐานธรณี ประเภทของถ้ำ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ การดูแลรักษาถ้ำ ฯลฯ นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวยังได้รับความเพลิดเพลินและตื่นตากับความงามแปลกเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของถ้ำอีกด้วย การเที่ยวถ้ำ โดยเฉพาะถ้ำที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอและเป็นถ้ำที่ลึกและวถวนจำเป็นต้องมีมัคคุเทศก์นำทางเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวการจัดการถ้ำเพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และช่วยในการ

ดูแลรักษาถ้า เช่น การทำทางเดินเท้ายกระดับในกรณีที่มีน้ำท่วมขัง เป็นต้น มีโปรแกรมสื่อความหมายให้คำแนะนำเรื่องการเที่ยวถ้า และให้ความรู้เกี่ยวกับถ้าแก่นักท่องเที่ยวในบริเวณนอกตัวถ้า การสำรวจถ้า จัดทำแผนโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ซึ่งอาจประสานขอความร่วมมือจากนักวิชาการ หน่วยงานอื่นๆ และภาคเอกชน นอกจากนั้นหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

1.6 กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของท้องฟ้าและดาราศาสตร์ ชนิดของดาวและกลุ่มดาว รูปร่าง ตำแหน่ง และวงโคจร ตลอดจนประวัติและตำนานพื้นบ้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพื้นที่ธรรมชาติที่จัดกิจกรรมประเภทนี้ได้ดี ได้แก่ บริเวณที่โล่ง และ/หรือบนที่สูง เช่น เกาะแก่ง ชายหาดที่โล่งทุ่งหญ้าที่อยู่บนเขาที่ไม่มีต้นไม้บดบังท้องฟ้า เป็นต้น ฤดูที่เหมาะสมต่อกิจกรรมประเภทนี้คือฤดูหนาว ท้องฟ้าไม่มีเมฆหมอกบดบัง กิจกรรมประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนมีอุปกรณ์ เช่นกล้องดูดาว และแผนที่ดาว เป็นต้น

1.7 กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ จำเป็นจะต้องมี มัคคุเทศก์ในการให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน การล่องเรือ ทำได้ทั้งในลำน้ำ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทะเล หรืออ่างเก็บน้ำที่ยังคงมีสภาพธรรมชาติแวดล้อมอยู่ สิ่งที่ควรระมัดระวังจากการกระทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ น้ำมันปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำ ขยะเสียรบกวนจากเครื่องยนต์ การรบกวนบริเวณวางไข่ / ผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวที่จะต้องระมัดระวัง และช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจนกระทั่งสภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมลง นอกจากนั้นการพัฒนาพื้นที่ที่จำเป็น เช่นจุดขึ้น – ลงเรือจะต้องออกแบบให้ผสมผสานกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

1.8 กิจกรรมพายเรือแคนู (Canoeing) / เรือคายัค (Kayak) / เรือใบ (Browbeating) / เรือใบ (Sailing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ ทั้งยังให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ความสามารถในการบังคับเรือและได้ออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่ทำได้ทั้งในลำน้ำ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทะเล หรืออ่างเก็บน้ำที่ยังคงมีสภาพธรรมชาติแวดล้อมอยู่ สิ่งที่ควรระมัดระวังจากการกระทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ จำนวนเรือต่อหน่วยพื้นที่ ขยะ และการรบกวนบริเวณวางไข่/ผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่จะต้องระมัดระวังและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมให้การท่องเที่ยวไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจนกระทั่งสภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมลง สำหรับกิจกรรมการพายเรือ ควรมีสัตว์ส่วนในการใช้พื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดความแออัดเช่น เรือแคนู คายัค เรือใบ 1 ลำ ต่อความยาวลำน้ำ 2.4 กิโลเมตร เรือใบ 1 ลำ ต่อ 0.004 ตารางกิโลเมตร

1.9 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving) เป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับธรรมชาติได้ทะเลที่มีสีสนสวยงาม นักท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์ใต้น้ำ โดยไม่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจเพียงหน้ากาก (Snorkel) บริเวณที่ควรจัดกิจกรรมประเภทนี้จะต้องเป็นน้ำตื้นที่มีความลึกไม่เกิน 0.9 เมตร เป็นแหล่งของปะการังหลายชนิดที่

ยังอุดมสมบูรณ์และสวยงาม มีพืชและสัตว์ใต้น้ำประเภทอื่น ๆ ประกอบกระแสน้ำไม่รุนแรง และน้ำใสสะอาด ควรจัดให้มีการทำเส้นทางดำน้ำใต้ทะเล (Undersea Self – Guided Trail) และมีคู่มือศึกษาทรัพยากรใต้ทะเลให้แก่นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมประเภทนี้คือ เรือที่นำนักท่องเที่ยวไปดำน้ำอาจทำลายปะการังใต้น้ำเมื่อน้ำลดหรือเมื่อทอดสมอเรือลงไป จึงควรหาแนวเขตที่มีปะการัง ความลึกต่ำสุดและสูงสุดของน้ำ พร้อมทั้งควรจัดทุ่นจอดเรือให้เป็นระเบียบ นอกจากนี้ควรควบคุมไม่ให้เรือปล่อยน้ำมันเรือ และทิ้งขยะลงน้ำ นอกจากนี้ปะการังอาจถูกทำลายจากการประมง เช่นการระเบิดปลา และอวนลากได้ จึงควรมีการห้ามการประมงหรือระเบิดปลาในบริเวณแนวปะการัง กิจกรรมดำน้ำนี้อาจเสนอแนะให้มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ /ฟื้นฟูทรัพยากรใต้ทะเลไปด้วยกันได้ เช่น ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสช่วยดำน้ำเก็บขยะ และปลูกปะการัง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกร่วมกันในการช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติใต้น้ำ และเกิดความรู้สึภาคภูมิใจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

1.10 กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving) เป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับธรรมชาติใต้ทะเลที่มีสีสันสวยงามเช่นเดียวกับกิจกรรมดำน้ำตื้น กิจกรรมดำน้ำลึกนี้นักดำน้ำต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ บริเวณที่ควรจัดกิจกรรมดำน้ำเพื่อนันทนาการควรมีความลึกประมาณไม่เกิน 30 เมตร เป็นแหล่งของปะการังหลายชนิดที่ยังอุดมสมบูรณ์และสวยงาม โดยมีพืชและสัตว์ใต้ทะเลประเภทอื่นๆ เป็นส่วนประกอบ กระแสน้ำไม่รุนแรงและน้ำใสสะอาด ควรจัดให้มีการทำเส้นทางดำน้ำใต้ทะเล (Undersea Self – Guided Trail) และมีคู่มือศึกษาทรัพยากรใต้ทะเลให้แก่ นักท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ การจัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันกับกิจกรรมดำน้ำตื้นแต่ควรเอาใจใส่เกี่ยวกับความปลอดภัยมากกว่า

2. กิจกรรมท่องเที่ยวประเภทชื่นชมธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทตื่นเต้นผจญภัย (กิจกรรมเสริม)

2.1 กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและใกล้ชิดกับธรรมชาติ ซึ่ง เป็นกิจกรรมเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น การชมทิวทัศน์อาจทำได้ในลักษณะการเดินเล่นตามเส้นทางที่จัดไว้ให้และ/หรือตามชายหาดต่างๆ หรือเป็นจุดอยู่กับที่ โดยนักท่องเที่ยวได้หยุดชมธรรมชาติ ณ จุดต่างๆ ทั้งนี้คุณค่าความงามของธรรมชาติและความสะดวกเป็นทรัพยากรนันทนาการที่สำคัญสำหรับกิจกรรมประเภทนี้ กล่าวกันว่าการได้ชื่นชมใกล้ชิดกับธรรมชาติเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ณ จุดที่จัดให้ การชมธรรมชาติควรมีป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวมีคุณค่ามากขึ้น นอกจากนี้การชมทิวทัศน์ธรรมชาติอาจกระทำในลักษณะของการนั่งรถยนต์ไปตามทางที่ผ่านธรรมชาติที่สวยงาม (Sight Seeing) และมีจุดพักชมวิวทิวทัศน์เป็นระยะตามความเหมาะสม ซึ่งควรจัดให้มี Wayside Exhibit ณ จุดพักต่างๆ สิ่งที่เป็นทรัพยากรนันทนาการที่สำคัญสำหรับกิจกรรมนี้คือ สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา ตลอดจนลำดับของสภาพภูมิทัศน์สองข้างทางที่มีความหลากหลาย (Sequences of Landscape) กิจกรรมประเภทนี้ควรเน้นคุณภาพของการท่องเที่ยวที่ให้ความเคารพกับความเป็นธรรมชาติ เช่น ไม่ก่อให้เกิดเสียงดังรบกวนความสงบ การรักษาความสะอาด ฯลฯ

2.2 กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain / Mountain Biking) เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยอุปกรณ์คือ จักรยานภูเขา (Mountain Biking) เส้นทางขี่จักรยานไม่ควรเป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมเดินป่า หรือศึกษาธรรมชาติ หรือดูนก มีความลาดชันในระดับต่างๆ กันตลอดเส้นทาง ตั้งแต่ 0 – 20% หลักเกณฑ์ในการเลือกเส้นทางเป็นเช่นเดียวกับการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าคือ ไม่ควรผ่านบริเวณที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ สืบต่อพันธุ์ของสัตว์ป่า สภาพภูมิประเทศควรมีลักษณะต่าง ๆ เพื่อความท้าทายและไม่น่าเบื่อตลอดจนมีจุดสนใจและความงดงามตามธรรมชาติ การพัฒนาเส้นทางจักรยาน ควรเน้นให้เข้ากับสภาพธรรมชาติ ไม่มีการตัดต้นไม้ใหญ่ ไม่จำเป็นต้องทำเส้นทางด้วยวัสดุก่อสร้าง อาจมีการทำร่องระบายน้ำ หรือสะพานไม้อย่างง่ายในบริเวณที่ลุ่มและร่องน้ำ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ในการดูแลเส้นทางขี่จักรยานให้อยู่ในสภาพใช้การได้และดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนกวดขันให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น ขี่จักรยานในเส้นทางที่จัดเตรียมให้ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการนักท่องเที่ยวมีหน้าที่เคารพกฎระเบียบของพื้นที่ รักษาความสะอาดด้วยการไม่ทิ้งขยะตามเส้นทางตลอดจนไม่ส่งเสียงอึกทักในระหว่างขี่จักรยาน

2.3 กิจกรรมปีน / ไต่เขา (Rock / Mountain Climbing) เป็นกิจกรรมที่มุ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในแง่การทำหายความยากลำบากที่ธรรมชาติสร้างไว้ บริเวณที่อนุญาตให้มีการไต่เขา หรือปีนเขาควรมีความปลอดภัยในระดับหนึ่ง และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับธรรมชาติ ทั้งในและนอกขอบเขตที่จัดไว้ให้ในเส้นทางปีน/ไต่เขา

2.4 กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping) การพักแรมแบบกางเต็นท์มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่พักแรมแบบเต็นท์ที่มีการพัฒนาแล้วในเขตบริเวณต่างๆ จนกระทั่งพักแรมกลางป่าที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ให้นักท่องเที่ยวได้อยู่กับธรรมชาติและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยไม่อาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยเกินความจำเป็นเป็นกิจกรรมที่กระทำร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่อง/ดูนก ฯลฯ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ดูแลให้บริเวณที่กางเต็นท์สะอาดเรียบร้อย ในกรณีที่กางเต็นท์ในเขตบริการควรเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเช่น ลานกางเต็นท์ ถังขยะ ห้องน้ำ ห้องสุขารวมบริเวณที่ชำระล้าง เช่น ที่ซักผ้า ล้างจาน บริเวณที่ประกอบอาหาร และลานแคมป์ไฟรวมตลอดจนจัดกิจกรรมแคมป์ไฟให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวพื้นที่ธรรมชาติ กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ควรเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากกว่ามาสนุกสนานด้วยการรวมกลุ่มกันร้องเพลง ดื่มของมีนเมา จนทำลายความสงบของพื้นที่บริเวณที่กางเต็นท์ของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มควรแยกห่างจากกันและมีความเป็นส่วนตัวพอสมควร กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์นี้เป็นการนำตัวเองใกล้ชิดธรรมชาติและแสวงหาความสงบที่เมืองให้ไม่ได้มากกว่าเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อความสนุกสนานเฮฮา จนกระทั่งรบกวนความสงบของพื้นที่ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงควรมีส่วนช่วยดูแลรักษาพื้นที่บริเวณกางเต็นท์ให้สะอาดและเรียบร้อยด้วยการทิ้งขยะให้ถูกที่ ไม่ควรใช้สิ่งทำให้เกิดขยะที่ย่อยสลายไม่ได้หรือย่อยสลายได้ยากหากจำเป็นต้องใช้ก็ควรนำออกไปจากพื้นที่ด้วย

2.5 กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider) เป็นกิจกรรมที่อาศัยเครื่องร่อนที่ไม่ใช้เครื่องยนต์แต่อาศัยหลัก Aerodynamicเป็นตัวบังคับให้เครื่องร่อนบินชมธรรมชาติจากที่สูง สิ่ง

อำนวยความสะดวกที่จำเป็นคือ บริเวณส่งเครื่องร้อน ที่หน้าผาแต่กิจกรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดมลภาวะทางสายตาได้ ถ้ามีมากจนเกินไป

2.6 กิจกรรมล่องแพยาง / แพไม้ไผ่ (White Water Rafting) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ และได้รับความตื่นเต้นสนุกสนานเร้าใจจากความเร็วของกระแสน้ำ ความต่างระดับของลำน้ำและสภาพภูมิทัศน์ของสองฝั่ง การล่องเรือยาง/แพ ควรมีไกด์ที่มีความสามารถในการล่องเรือ/แพ และความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา จำนวนนักท่องเที่ยวต่อเรือยาง/แพ ประมาณ 4-6 คน ขึ้นกับขนาดของเรือ /แพ จำนวนแพต่อพื้นที่นั้น ใช้เกณฑ์เดียวกับกิจกรรมพายเรือแคนูก่อนการประกอบกิจกรรมควรมีการแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรม การปฏิบัติตน และอื่นๆ เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้รับความปลอดภัยและประสบการณ์ที่ดีจากการประกอบกิจกรรมอาจจัดให้มีกิจกรรมพักแรมริมฝั่งเสริมจากกิจกรรมล่องเรือ/แพ กิจกรรมนี้จำเป็นต้องจัดให้มีจุดขึ้น – ลงเรือ/แพ

2.7 กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking) เป็นกิจกรรมพักผ่อนโดยการนำอาหารมารับประทานหรือซื้อจากร้านค้าใกล้เคียงในบริเวณที่จัดไว้ให้ เป็นกิจกรรมที่มักกระทำร่วมกับกิจกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น การเที่ยวน้ำตก การเดินป่า เดินชมธรรมชาติ ฯลฯ ควรจัดให้มีสถานที่ที่นึ่งพักผ่อนรับประทานอาหารในพื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีบรรยากาศสงบ และนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับธรรมชาติ มากกว่าบรรยากาศที่ให้มีเครื่องดนตรีที่เสียงดัง หน่วยงานเจ้าของพื้นที่จำเป็นต้องจัดพื้นที่ไว้สำหรับกิจกรรมนี้ ประกอบด้วยชุดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โต๊ะ ม้านั่ง ถังขยะ ที่ล้างมือ ห้องสุขา และอาจมีเตาย่างอาหาร บริเวณที่จัดควรเป็นที่ร่ม มองเห็นน้ำและมีสภาพภูมิทัศน์สวยงามไม่เป็นแหล่งที่เปราะบางทางนิเวศน์ ควรจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าที่ไม่ไกลจากที่จอดรถ นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องรักษาความสะอาด ระวังขยะ รื้อรังไฟ และไม่ให้อาหารแก่สัตว์ป่า หรือทิ้งอาหารไว้โดยไม่มีผู้ใดดูแลหลังจากเสร็จสิ้นจากการรับประทานอาหาร ภาชนะเครื่องใช้ ต่างๆ ที่จะทิ้งเป็นขยะควรเป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ง่าย หากเป็นบริเวณพื้นที่ธรรมชาติที่ไม่มีการกำจัดขยะควรนำขยะกลับไปด้วย

2.8 กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits / Exploring) เป็นกิจกรรมที่นิยมที่สุดสำหรับการเที่ยว ป่าเขาที่มีน้ำตกเป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเที่ยวน้ำตกอาจมีกิจกรรมหลายอย่างประกอบกัน เช่น เล่นน้ำตก เดินสำรวจน้ำตก นั่งรับประทานอาหาร หรือชมทิวทัศน์บริเวณน้ำตกซึ่งควรจัดโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เกี่ยวกับน้ำตกและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่น่าสนใจควบคู่ไปด้วย ควรเน้นกิจกรรมที่ไม่ทำลายความสงบตามธรรมชาติและจัดเขตปลอดอาหารและเครื่องดื่มบริเวณน้ำตก เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของน้ำตก นักท่องเที่ยวควรช่วยกันดูแลรักษาไม่ส่งเสียงอีกที่กรบกวนผู้อื่นและปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ควรดูแลเรื่องความสะอาด ดูแลให้ท่องเที่ยวปฏิบัติตามระเบียบและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว

2.9 กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Wind Surfing) เป็นกิจกรรมทางน้ำที่ให้ความสนุกสนานตื่นเต้น ตลอดจนความพึงพอใจความสามารถของตนเองในการบังคับที่เล่นวินด์เซิร์ฟได้บริเวณที่เหมาะสม กิจกรรมนี้ควรเป็นแหล่งน้ำที่กว้างโล่ง มีกระแสลมแต่ไม่ปั่นป่วน (Turbulence) รอบข้างมีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านี้สามารถพิจารณาส่งเสริมได้ในพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกิจกรรมใดจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงความเป็นไปได้ในการรองรับของพื้นที่ และขีดจำกัดในการจัดการดูแลมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการกระทำกิจกรรมดังกล่าวตามมาเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติบรรลุเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเหมาะสมกับประเทศไทย

แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

เขาค้อเป็นชื่อเรียกรวมทิวเขาน้อยใหญ่ของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ในเขตอำเภอเขาค้อ เหตุที่เรียกกันว่า "เขาค้อ" เพราะป่าบริเวณนี้เดิมมีต้นค้อซึ่งเป็นไม้ตระกูลปาล์มขึ้นอยู่มาก ภูมิอากาศบนเขาค้อเย็นสบายตลอดปีแม้ในฤดูร้อน และค่อนข้างเย็นจัดในฤดูหนาว รวมทั้งมีทัศนียภาพสวยงาม จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแห่งหนึ่งของเพชรบูรณ์ เขาค้อ ประกอบด้วยภูเขา สลับซับซ้อนมากมาย ยอดเขาค้อมีความสูงประมาณ 1,174 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล เขาย่าสูง 1,290 เมตรและเขาใหญ่ สูง 865 เมตร นอกจากนั้นยังมีเขาตะเคียนโง๊ะ เขาหินตั้งบาตร เขาห้วยทรายและเขาอัมแพ ลักษณะป่าไม้ในแถบนี้เป็นป่าเต็งรังหรือป่าไม้สลัดใบ ป่าสน และป่าดิบ ที่น่าสนใจก็คือ พันธุ์ไม้ตระกูลปาล์ม ลักษณะคล้ายต้นตาล แต่ออกผลเป็นทะลายคล้ายหมาก แม้ปัจจุบันป่าจะถูกถางไปมากก็ตาม แต่ก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้าง จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจบริเวณเขาค้อมีหลายแห่งโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์การสู้รบกับคอมมิวนิสต์ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. พระตำหนักเขาค้อ ตั้งอยู่บนเขาย่า สร้างขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานโครงการในพระราชดำริและทรงตรวจเยี่ยมราษฎรอำเภอเขาค้อและอำเภอใกล้เคียง เป็นอาคารคอนกรีตครึ่งวงกลมมีทั้งหมด 15 ห้อง รูปทรงแปลกตาไปจากพระตำหนักอื่น สามารถขออนุญาตเจ้าหน้าที่เข้าชมบริเวณโดยรอบพระตำหนักได้ บริเวณใกล้กันมีบ้านพักทหารม้าซึ่งเปิดให้นักท่องเที่ยวพักค้างแรมได้ มีร้านค้าสวัสดิการตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางเดินขึ้นยอดเขาย่าซึ่งสามารถมองเห็นทิวทัศน์เขา ค้อโดยรอบได้สวยงาม

2. อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง (หนองแม่นา) ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ด้านจังหวัดพิษณุโลกประมาณ 6 กิโลเมตร จุดท่องเที่ยวหลักของอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงด้านจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ป่าสนธรรมชาติ และทุ่งหญ้าสะวันนา ซึ่งมีทิวทัศน์และพรรณไม้ดอกที่งดงามโดยเฉพาะช่วงปลายฤดูฝนถึงฤดูหนาว เหมาะแก่กิจกรรมเดินป่า กางเต็นท์พักแรม และปั่นจักรยานเสือภูเขา สถานที่ที่น่าสนใจในเขตอุทยานฯ ได้แก่ ทุ่งแสลงหลวง ทุ่งนางพญา แก่งวังน้ำเย็นทุ่งโนนสน

3. แก่งบางระจัน ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 บ้านหนองแม่นา เป็นแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีกิจกรรมพายเรือท่องเที่ยว ตามหาแมงกะพรุนน้ำจืด ในช่วงหน้าแล้ง ราวเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมทุกปี โดยมีกลุ่มชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวในบริเวณนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยว มีให้เลือกหลายแบบ ทั้งแบบค้างแรมในป่า 2 วัน 1 คืน หรือแบบเข้าไปเย็นกลับ นอกจากนี้ ยังสามารถทำกิจกรรมระยะสั้น โดยนั่งเรือแจวจากแก่งบางระจันไปยังแก่งสองไปกลับใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสความสวยงามเงียบสงบของป่าต้นน้ำ

เช็ก ซึ่งอยู่ระหว่างพื้นที่รอยต่อจังหวัดพิษณุโลกและเพชรบูรณ์ โดยการนั่งเรือแจวหรือเรืออีโปงของชาวบ้านที่ใช้สัญจรหรือทำมาหากินในอดีตถึงปัจจุบัน เริ่มจากแก่งบางระจันเป็นจุดแรกล่องเรือไปตามลำน้ำเช็กที่ไหลเย็นแต่ไม่เชี่ยวกราก ซึ่งถือเป็นแม่น้ำบนภูเขาที่ไหลนิ่งและมีน้ำอยู่ในระดับสม่ำเสมอตลอดปี โดยจะมีน้ำมากและไหลแรงในช่วงฤดูฝนเท่านั้น ระหว่างทางมีจุดสำคัญที่พลาดไม่ได้คือ การชมแมงกะพรุนน้ำจืด (Freshwater Jellyfish) ที่พบในประเทศไทยเป็นประเทศที่ 5 ของโลก หลังจากพบที่ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อังกฤษ และญี่ปุ่น สายพันธุ์ที่พบคือ *Craspedacusta Sowerbyi* แมงกะพรุนจะปรากฏตัวให้เห็นในช่วงกลางวันแดดจัดตั้งแต่เวลา 10.00-16.00 น. นอกจากนี้ บริเวณแก่งสองยังมีผีเสื้อพันธุ์หายากหลายพันธุ์ อาทิ ไกเซอร์ดำ ผีเสื้อจันทร์หา หลีองหนานแพ้นฉาน กุ้งทองป่าสูง จรกา หนอนกะหล่ำ หลีองหนามใหญ่โคนปีกดำ สะพายฟ้า หางตั้งปารีส หางดาบ หางพลั่ว หนอนจำปี ฯลฯ ซึ่งผีเสื้อมักจะออกมาให้เห็นในช่วงที่มีแดดจัด เวลา 09.00-14.00 น.

4. น้ำตกศรีดิษฐ์ เป็นน้ำตกหินชั้นขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี เคยเป็นที่อยู่ของ ผกก. มาก่อน สิ่งที่น่าสนใจคือ ครกตำข้าวพลังงานน้ำตกที่ ผกก.สร้างไว้ การเดินทาง ใช้เส้นทางหมายเลข 2196 ถึงหลักกิโลเมตรที่ 17 แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2325 อีกประมาณ 10 กิโลเมตร แล้วแยกขวาเข้าน้ำตก

5. เจดีย์พระบรมสารีริกธาตุเขาค้อ ตั้งอยู่บนเขาค้อ ติดกับหอสมุดนานาชาติเขาค้อ บ้านกองเนียม หมู่ที่ 4 ตำบลเขาค้อ ที่ยอดเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา เป็นเจดีย์ที่มีสถาปัตยกรรมผสมผสานทั้งแบบสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ เจดีย์แห่งนี้ชาวเพชรบูรณ์สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงครองราชย์ 50 ปี และเป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชน ในวันสำคัญทางศาสนาจะมีประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันประกอบพิธีทางศาสนา เช่น พิธีเวียนเทียน

6. อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อและฐานอิทธิ (พิพิธภัณฑสถานอาวุธ) พิพิธภัณฑสถานอาวุธฐานอิทธิ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งบนเขาค้อซึ่งเคยเป็นสมรภูมิรบในอดีต ภายในพิพิธภัณฑสถานจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น ปืนประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการสู้รบทั้งปืนใหญ่ ปืนลูกม่ ปืนครก อาร์ก้า ฯลฯ รถถัง รถบรรทุกทหาร เฮลิคอปเตอร์ และมีป้ายอธิบายรายละเอียดสำหรับผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ หากต้องการเข้าไปชมด้านในเสียค่าบริการพื้นที่คนละ 10 บาท เปิดให้เข้าชมตั้งแต่เวลา 07.00 -17.00 น ด้านหน้าทางเข้ามีระเบียบชมวิว 2 จุด

7. พุทธธรรมสถานพระธาตุผาซ่อนแก้ว เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมซึ่งมีทิวทัศน์สวยงามรอบด้าน มองเห็นผาซ่อนแก้วและทิวเขาสลับซับซ้อน มีศาลาปฏิบัติธรรมประดิษฐานพระพุทธรูปหยกงดงามภายในตกแต่งด้วยภาพวาดศิลปะ สวยงามแปลกตา

8. หมู่บ้านวัฒนธรรมชาวเขาค้อบ้านเข็กน้อย ตั้งอยู่ที่ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เดินทางจากพิษณุโลกมาตามเส้นทางหมายเลข 12 เลี้ยวซ้ายระหว่างกิโลเมตรที่ 92 - 93 เป็นหมู่บ้านม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและมีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งหาได้ยาก อาทิ เช่น ชมการจำลองวิถีชีวิตชาวม้ง ชมการแสดงทางวัฒนธรรม อาทิ วิถีชีวิต 12 เดือนของม้ง รำแคน ระบำกระดัง ระบำขลุ่ย เดินแบบชุดม้ง และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของชาวม้ง อาทิ ผ้าปักลาย พืชผักการเกษตร เปิดทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ ค่าเข้าชมคนละ 10 บาท

9. พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก ตั้งอยู่บริเวณบนยอดเขาค้อ ติดกับสำนักสงฆ์วิมัยบุญญาราม ยอดเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ จากประเทศศรีลังกา ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่ง ได้ร่วมจัดสร้างน้อมเกล้าถวายเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในปี พ.ศ.2539 และเฉลิมพระเกียรติเนื่องใน วโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา 6 รอบ

10. จุดชมวิวกังหันลมเขาค้อ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อเข้ามาในบริเวณแคมป์สนเพื่อไปยังเส้นทางท่องเที่ยวหลักบนเขาค้อ จะสามารถมองเห็นก่าหันลมโดดเด่นได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากจุดที่ตั้งของโครงการทุ่งกังหันลม อยู่บนเนินเขาสูง บนระดับความสูงกว่าน้ำทะเลประมาณ 1,050 เมตร ตระหง่านบนที่ราบยอดเขาเนื้อที่ 350 ไร่ จึงสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้กว้างไกล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ บุญสวยขวัญและคณะ. (2554: บทคัดย่อ) ผลการศึกษาการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครศรีธรรมราช ค้นพบว่า องค์ชุมชนที่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีตัวตนประมาณ 33 องค์กร โดยสามารถจำแนกออกเป็นเครือข่ายตามลักษณะภูมิเขตวัฒนธรรมและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของชุมชนได้เป็น 6 เครือข่ายคือ เครือข่ายชนอม-สิชล เครือข่ายเขาหลวงฝั่งตะวันออก เครือข่ายเขางู เครือข่ายต้นน้ำตาปี เครือข่ายต้นน้ำปากพอง-ตรัง และเครือข่ายลุ่มน้ำปากพอง ซึ่งยังคงมีองค์กรที่ไม่ถูกค้นพบอีกจำนวนหนึ่ง ในจำนวนองค์กรชุมชนเหล่านี้ประกอบด้วยองค์กรที่ผ่านประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาแล้ว และชุมชนที่กำลังเริ่มดำเนินการ แต่ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การไม่เห็นถึงความสำคัญของการจัดการอย่างแท้จริง ซึ่งในการแลกเปลี่ยนความรู้จากเวทีในลักษณะเครือข่ายดังกล่าว นำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวของหลากหลายชุมชน และการเห็นถึงความสำคัญของการจัดการมากขึ้น ประกอบกับชุมชนเองได้เข้าร่วมกันผลักดันในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นเครื่องมือในการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนอีกด้วย โดยชุมชนคาดหวังให้มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นแกนสำคัญในการประสานและหนุนเสริมการขับเคลื่อนเครือข่ายในเบื้องต้นต่อไป

บุญญารัตน์ นามวงศ์. (2549 : บทคัดย่อ) การศึกษาวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ คณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) เพื่อประเมินความรู้และเจตคติในการร่วมคิด ตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนาที่มีลักษณะเป็นเชิงปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างเป็น คณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบลเกาะสมุย เครื่องมือใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม แบบกลุ่มเล็ก แผนที่ความคิด กระบวนการ AIC และทดสอบความรู้ เจตคติของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า บริบทของอำเภอเกาะสมุย เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมและมีศักยภาพในด้านพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยลักษณะทางกายภาพและภูมิประเทศ กลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายอายุอยู่ระหว่าง 41-45 ปี การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีพหลักเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวและพาณิชยกรรม รายได้สุทธิต่อปี 50,000–100,000 บาท และ 100,501–200,000 บาท ในสัดส่วนที่เท่ากันและมีภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นคนเกาะสมุย ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเรื่องสร้างความรู้ความเข้าใจทางสิ่งแวดล้อม โดยให้ความรู้และจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม การท่องเที่ยวบนพื้นฐานสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจะต้องจัดเรื่องเกษตรธรรมชาติ การประกอบธุรกิจที่คำนึงถึงการรักษาสภาพ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น สร้างชุมชนเข้มแข็ง ความยั่งยืนทางนิเวศ โดยพัฒนาศักยภาพ วางผัง กฎระเบียบชุมชนและปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นจะต้องมีการทำงานแบบประชาคม จัดตั้งสหกรณ์ แก่ไขกฎระเบียบโครงสร้างภาษี และมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี ด้านความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวจะต้องให้ความรู้ การท่องเที่ยวคำนึงในลักษณะการนิเทศ การบริการที่เป็นเลิศ พัฒนาระบบสถาบันทางสังคม และบริการพื้นฐาน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การประเมินความรู้ การร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมทำแผนปฏิบัติการ เจตคติต่อกระบวนการตามบทบาทหน้าที่ พบว่า ก่อนและหลังปฏิบัติการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ ถ้าคณะกรรมการชุมชนได้เข้าร่วมกระบวนการปฏิบัติการพัฒนายุทธศาสตร์ในครั้งนี้ จะมีความรู้และเจตคติมากกว่าก่อนเข้าร่วมปฏิบัติการ

พัทธรัตน์ แสงมณีวรรณ. (2554 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านท่าปาเปา ตำบลท่าปลาตุก อำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าปาเปาแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงเวลาดังนี้

ช่วงที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตั้งแต่ พ.ศ. 2548 -2549 เป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวออกกฎระเบียบการท่องเที่ยวของชุมชน และจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์

ช่วงที่ 2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตั้งแต่พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวและโปรแกรมท่องเที่ยวไม่มีการกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและรูปแบบที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้แก่การมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งการมีทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ป่าชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ด้านต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านวิชาการ ด้านสาธารณูปโภค การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์วิทยุอินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการได้แก่ บางกรณีผู้นำขาดการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชาวบ้านอย่างรอบด้าน รวมทั้งการขาดบุคลากรและขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง

จากการวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท่าปาเปา พบว่า มีความสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียง 2 องค์ประกอบ ได้แก่องค์ประกอบด้านพื้นที่และองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ ส่วนวิธีการจัดการที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่องค์ประกอบด้านองค์กรและองค์ประกอบด้านการจัดการ ซึ่งแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่เพื่อนำไปสู่

ความยั่งยืนได้แก่ควมมีการประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการ รวมทั้งการรองรับของพื้นที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนควมมีการจัดการประเมินผลกระทบทางสังคม และการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่มีการขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อป้องกันเกิดการฉีกฉีกพิพาทและวางแผนป้องกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป โดยส่งเสริมให้ประชาชนเขามีส่วนรวมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในทุกขั้นตอน

พยอม จิรวัฒน์ธนพงศ์. (2550 : บทคัดย่อ) จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา พบว่า 1.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับคือ ด้านการดำเนินการ ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล ตัวแปรที่ประชาชนมีในระดับสูง คือ ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรที่ประชาชนมีในระดับสูง คือ ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรที่ประชาชนมีในระดับปานกลาง คือ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ชุมชนที่ประชาชนสังกัด และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการศึกษาพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติลำดับ 0.05 ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ชุมชนที่ประชาชนสังกัดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ สถานภาพส่วนบุคคล ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษาพบว่า มีตัวแปรสองด้านที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่ประชาชนสังกัด และความรู้ความเข้าใจในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนั้น ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนว่าต้องมีแผนงานประสานความร่วมมือให้สอดคล้องกับตัวแปร ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำไปสู่การปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมและประสบผลสำเร็จในที่สุด

วุฒิพงษ์ ดงคำฟู. (2551 : บทคัดย่อ) การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีสึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน พบว่า อุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 11 แห่งโดยได้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งดำเนินงานประสบผลสำเร็จในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมให้การศึกษาและรู้ความรูด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จำนวน 10 แห่งมีศักยภาพในระดับสูง และจำนวน 1 แห่งมีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยพบรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่จำนวน 16กิจกรรม และได้ขอสรุปรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมจำนวน 10 กิจกรรมได้แก่ กิจกรรมเที่ยวน้ำตกเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ค่ายเยาวชนศึกษาธรรมชาติตั้งแคมป์พักแรม/กางเต็นท์พักนอนเรือนแพ นั่งเรือชมธรรมชาติพายเรือ ดูดาว ดูนก และศึกษาประวัติศาสตร์ สำหรับปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงที่

สำคัญ ไดแกไม่มีการสนับสนุนสร้างเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการส่งเสริมประกอบอาชีพจากกา
รท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีประสิทธิภาพ ขาดประสิทธิภาพเรื่องการส่งเสริม
การประชาสัมพันธ์การตลาดและการนำเที่ยวทั้งนี้ไดเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่งเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แยกตาม
องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไดแก องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม องค์
ประกอบด้านการมีส่วนร่วม และองค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว

วิภาดา มุกดาและคณะ. (2557 : บทคัดย่อ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
แบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.25 อายุ
ส่วนใหญ่จะมีอายุ 20 – 30 ปี จำนวน 148 คน อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 149
คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 102
คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 146
คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ระยะเวลา 16 - 25 ปี จำนวน 171 คน คิด
เป็นร้อยละ 42.75 2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง
ส่วนใหญ่ พบว่า เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ
93.00 แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นสื่อบุคคล (ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ) จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 23.44 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมส่วนใหญ่เป็น
การประชุมหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 245 คิดเป็นร้อยละ 26.34 ความคิดเห็นของ
ประชาชนต่อระดับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 268 คิดเป็นร้อยละ 67.00 3.
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า ภาพรวม
ระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 4. ในภาพรวมของการ
มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้านทุกด้านอยู่ในปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ลำดับที่
2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ลำดับที่ 4 การมีส่วนร่วมใน
การรับผลประโยชน์ 5. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เพศ ระดับการศึกษาและ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนอายุ อาชีพ และ
รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กันกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 6. ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน 1) ด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานของรัฐ
ควรจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม
โดดเด่นปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม
เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการ ที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม จัดตั้ง
ศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการ
ท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า OTOP ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ 2)
ด้านสังคมและวัฒนธรรม หน่วยงานของรัฐจะต้องหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการหาความความ

แตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายเกี่ยวกับชาวไทยภูเขา โดยการจัดโครงการ กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในช่วงเทศกาล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวตาม ประเพณีต่าง ๆ เช่น ร่วมงานประเพณีปีใหม่ม้ง จัดงานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควร ให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสียและ ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยปลูกฝังประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการและเยาวชนเห็นความสำคัญของ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้าย ประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบ ข้อบังคับเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

นางสาววรัญญา จันทะเพ (2553 : บทคัดย่อ). จากการศึกษาผลกระทบจากการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชนบ้านสบวิน ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การรับรู้ เกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจด้านสังคมด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้าน สบวิน อันเป็นผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่าการรับรู้ของประชาชนและผู้ประกอบการ กิจกรรมท่องเที่ยวและในพื้นที่ชุมชนบ้านสบวินมีการรับรู้ที่สอดคล้องกันว่าส่งเสริมการท่องเที่ยวใน ชุมชนส่งผลกระทบทางบวกต่อชุมชนโดยด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการสร้างอาชีพและ การจ้างงานทำให้เกิดรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นด้านสังคมช่วยให้ชุมชนเกิดความตระหนักและอนุรักษ์การ แต่งกายตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวช่วยให้ชุมชนเห็น คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรมที่หลากหลายจากนักท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจกกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน บ้านสบวินพบว่าประชาชนและผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวได้แสดงบทบาทมีส่วนร่วมต่อการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสบวินที่สอดคล้องกันคือด้านการจัดการมีกำหนดกฎระเบียบใน ชุมชนร่วมกันปฏิบัติด้านองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของ ชุมชนบ้านสบวินอย่างต่อเนื่องด้านการมีส่วนร่วมชุมชนให้การยอมรับสนับสนุนและส่งเสริมการเป็น แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบของกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวบ้านสบวิน ในการคิดวางแผนและเรียนรู้ร่วมกัน

สมบัติ เชื้อทหาร (2551: บทคัดย่อ) ผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้าน ทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า สาเหตุที่ชุมชนตำบลปลายโพงพาง สามารถจัดการให้ชุมชนที่เดิมมีประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและสงบแวดล้อมด้วยสวนไม้ผล ต้นจาก ตลอดสองฝั่งคลองและลำกระโดงสภาพบ้านเรือนเป็น บ้านทรงไทยที่มีอายุประมาณ 100 ปีเป็น เอกลักษณ์ มาเป็นชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพางได้นั้นเกิดจาก ปัจจัย 3 ประการคือ 1) นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการแก้ไขปัญหาการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม 2) สภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมของตำบลปลายโพงพาง และ 3) การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจาก รัฐวิสาหกิจที่มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยภาครัฐ คือ จังหวัดสมุทรสงครามและการร่วมมือดำเนินการของชุมชนคือ ชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่น

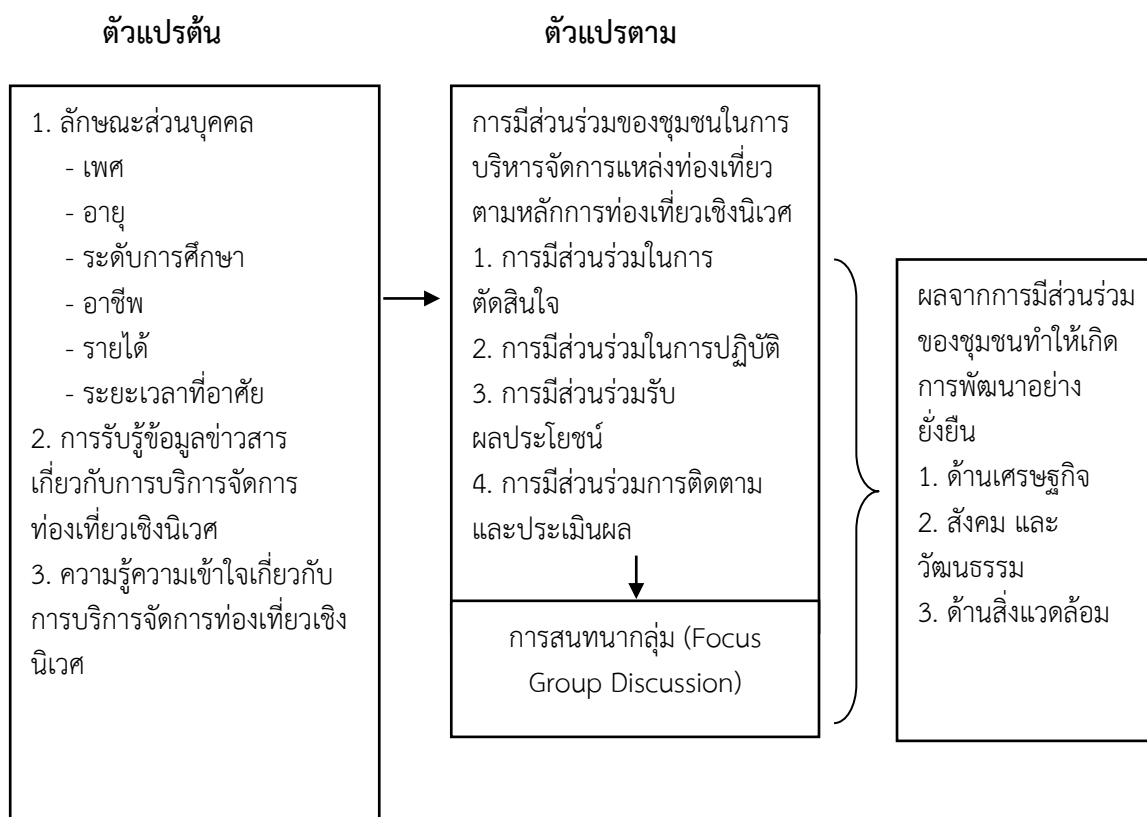
ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพางที่พบมี 2 ด้าน ได้แก่ผลกระทบในด้านดีคือ มีการปรับปรุงบ้านพักให้สะอาดและทันสมัย การสร้างความรักในท้องถิ่น และความภูมิใจของชุมชน ตลอดจนการเกิดความเข้าใจและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างเชื้อชาติ รวมถึงการทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนการศึกษาผลกระทบในด้านเสียพบว่าการพังทลายของฝั่งคลอง มลภาวะทางเสียง และปัญหาขยะที่ทำความสกปรกให้กับคูคลองซึ่งส่วนมากเกิดจากนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้พักค้าง

ศรัณญา หงส์แพง. (2553 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาแนวทางการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยพบว่า

1. การให้บริการทุกด้านมีปัญหาที่ให้การบริการไม่ทั่วถึงในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว
2. ค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการการท่องเที่ยวโดยรวมเท่ากับ 3.72 และในแต่ละด้านได้ผลดังนี้ การบริการด้านกฎระเบียบข้อบังคับมีค่าเท่ากับ 3.72 การบริการด้านรักษาความปลอดภัยมีค่าเท่ากับ 3.68 การบริการด้านกิจกรรมและนันทนาการมีค่าเท่ากับ 3.67 การบริการข้อมูลข่าวสารมีค่าเท่ากับ 3.57 การบริการด้านที่พัก มีค่าเท่ากับ 3.64 การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์มีค่าเท่ากับ 3.53 การบริการด้านคมนาคมขนส่งมีค่าเท่ากับ 3.65 การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มมีค่าเท่ากับ 3.73 การบริการด้านสาธารณูปโภคมีค่าเท่ากับ 3.58 การบริการด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเท่ากับ 3.67 และการบริการด้านสินค้าและของที่ระลึกมีค่าเท่ากับ 3.37
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต่อการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น เพศและลักษณะการเดินทางไม่มีความสัมพันธ์กัน
4. แนวทางพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูเรือ ควรมีการเตรียมงบประมาณด้านบุคลากร การเงิน อุปกรณ์ที่ต้องใช้รองรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาศัยแนวคิดของ (Maneeekhul 1997) มาประยุกต์ใช้ จึงได้กำหนดกรอบในการวิจัย ดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

1) ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเขาค้อ จำนวนทั้งสิ้น 38,682 คน คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน ข้อมูล ณ : มิถุนายน 2559 จาก [www.http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_m.php](http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_m.php))

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน/ประชาชน รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ นักวิชาการ จากสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย จากสถาบันวิชาการ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1947, p.14). ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5

2) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกด้วยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ของผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ซึ่งครอบคลุมกลุ่มต่างๆ ดังนี้ (1) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) ภาคเอกชน/ประชาชน รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ (3) นักวิชาการ จากสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย จากสถาบันวิชาการ และประเมินคุณภาพรูปแบบ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด แล้ววิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงชั้นเท่ากัน แบ่งความรู้เป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งใช้เกณฑ์ 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญ 7 คน และประเมินคุณภาพรูปแบบ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน

3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดข้อคำถาม

2) สร้างแบบสอบถาม ตามระเบียบวิธีวิจัย

3) ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดนำไปวิเคราะห์

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดข้อคำถามในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

3) ทำหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญแล้วดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 21 คน

4) แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปผล โดยการสังเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดลำดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแบ่งรู้ช่วงชั้นเท่ากัน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วน

ร่วมในการปฏิบัติ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของแบบสอบถาม อาศัยเกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ

3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ใช้อธิบายลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วนำมาสรุปประเด็น โดยการสังเคราะห์เนื้อหาการจัดลำดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ออกเป็น 3 ด้าน เพื่อนำเสนอผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ข้อที่	เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	ชาย	177	44.3
2	หญิง	223	55.8
รวม		400	100.0

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 และที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

ข้อที่	อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	20-30	47	11.8
2	31-40	85	21.3

3	41-50	140	35.0
4	51-60	96	24.0
5	60 ปีขึ้นไป	32	8.0
รวม		400	100.0

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ จำนวน 400 คน พบว่า ลำดับแรก คือ ผู้มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาอายุ 51-60 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 และลำดับสุดท้ายคือ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ข้อที่	ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	219	54.8
2	ปริญญาตรี	171	42.8
3	สูงกว่าปริญญาตรี	10	2.5
รวม		400	100.0

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา จำนวน 400 คน พบว่า ลำดับแรก คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8 รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 และลำดับสุดท้ายคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

ข้อที่	อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	เกษตรกร	99	24.8
2	นักเรียน,นักศึกษา	36	9.0
3	พนักงานบริษัทเอกชน	22	5.5
4	ค้าขาย/ธุรกิจ/กิจการส่วนตัว	100	25.0
5	รับจ้างทั่วไป	65	16.3
6	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	78	19.5
รวม		400	100.0

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ จำนวน 400 คน พบว่า ลำดับแรก คือ ค้าขาย/ธุรกิจ/กิจการส่วนตัว จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมาคือเกษตรกร จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 และลำดับสุดท้าย คืออาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ข้อที่	รายได้ต่อเดือน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 10,000 บาท	158	39.5
2	10,001 - 20,000 บาท	150	37.5
3	20,001 - 30,000 บาท	40	10.0
4	มากกว่า 30,001 บาท	52	13.0
รวม		400	100.0

จากตารางที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ต่อเดือน จำนวน 400 คน พบว่า ลำดับแรก คือ ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมา คือรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และลำดับสุดท้าย รายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่

ข้อที่	ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	1-5 ปี	38	9.5
2	6 -10 ปี	65	16.3
3	11-15 ปี	48	12.0
4	16 -20 ปี	40	10.0
5	20 ปีขึ้นไป	209	52.3
รวม		400	100.0

จากตารางที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวน 400 คน พบว่า ลำดับแรก คือ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมา คือระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ 6-10 ปีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 และลำดับสุดท้าย ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ 16-20 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1.ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.30	.583	มาก	1
2.ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.16	.663	มาก	2
3.ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.11	.491	มาก	3
4.ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.07	.540	มาก	4
5.ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	4.04	.649	มาก	5
6.ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.86	.585	มาก	6
รวม	4.09	.585	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.16$) และ ที่น้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.86$)

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการจัดการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.02	.675	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.90	.686	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.78	.724	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่	3.73	.760	มาก
รวม	3.86	.711	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.86$) และจำแนกเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.90$) และที่น้อยที่สุดคือ ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.73$)

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
---	-----------	------	--------------------

การมีส่วนร่วมด้านด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านมักจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนของสถานที่ที่ฉันจะไปท่องเที่ยว	4.19	.694	มาก
2. ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรเกี่ยวกับการอนุรักษ์	4.16	.590	มาก
3. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน	4.05	.643	มาก
4. ท่านศึกษาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.04	.693	มาก
รวม	4.11	.655	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) และจำแนกเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ท่านมักจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนของสถานที่ที่ฉันจะไปท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมาคือท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ($\bar{X} = 4.16$) และที่น้อยที่สุดคือ ท่านศึกษาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.04$)

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านได้มีส่วนร่วมติดตามการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.26	.712	มาก

การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.04	.716	มาก
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ	4.00	.753	มาก
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.99	.703	มาก
รวม	4.07	.721	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.07$) และจำแนกเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ท่านได้มีส่วนร่วมติดตามการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือ ท่านได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.04$) และที่น้อยที่สุดคือ ท่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.99$)

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านได้อาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมจากแหล่งท่องเที่ยว	4.22	.726	มาก
2. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4.21	.748	มาก

การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
3. ท่านได้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.14	.740	มาก
4. ท่านได้รับผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา	4.09	.779	มาก
รวม	4.16	.748	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.16$) และจำแนกเป็นรายชื่อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ท่านได้อาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมจากแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือ ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.21$) และที่น้อยที่สุดคือ ท่านได้รับผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ($\bar{X} = 4.09$)

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านมักจะช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนด้วยการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตในชุมชน	4.47	.656	มาก
2. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นการช่วยสนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้	4.35	.699	มาก
3. ท่านคอยดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	4.31	.672	มาก

การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
4. ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะแบ่งปันความรู้ให้กับคนอื่น	4.05	.703	มาก
รวม	4.30	.682	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.30$) และจำแนกเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ท่านมักจะช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนด้วยการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตในชุมชน ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมาคือ ท่านซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นการช่วยสนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้ ($\bar{X} = 4.35$) และที่น้อยที่สุดคือ ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะแบ่งปันความรู้ให้กับคนอื่น ($\bar{X} = 4.05$)

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการประเมินผล

การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านหลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือบริการธุรกิจท่องเที่ยวที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.14	.723	มาก
2. ท่านรับประทานอาหารที่ใช้วัสดุทดแทนจากธรรมชาติ	4.07	.737	มาก
3. ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรเกี่ยวกับการอนุรักษ์	4.05	.749	มาก
4. ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.91	.771	มาก

การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
รวม	4.04	.745	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$) และจำแนกเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ท่านหลักเลียงกิจกรรมหรือบริการธุรกิจท่องเที่ยวที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ท่านรับประทานอาหารที่ใช้วัสดุทดแทนจากธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.07$) และที่น้อยที่สุดคือ ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.91$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีเพศต่างกัน

การมีส่วนร่วม	เพศ		t	Sig.
	เพศชาย (n = 177)	เพศหญิง (n = 223)		

	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ด้านการตัดสินใจ	3.92	0.49	3.81	0.65	1.86	.064
2.ด้านการปฏิบัติ	4.07	0.65	4.02	0.65	.771	.441
3.ด้านผลประโยชน์	4.11	0.59	4.20	0.71	-1.44	.151
4.ด้านการประเมินผล	4.04	0.54	4.09	0.54	-.864	.388

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 พบว่าการเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในด้านการตัดสินใจ เพศชายมีค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .064 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 (Sig. > .05) นั่นคือเพศที่ต่างกันมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันในด้านการตัดสินใจ

ในด้านการปฏิบัติ เพศชายมีค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .441 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 (Sig. > .05) นั่นคือเพศที่ต่างกันมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันในด้านการปฏิบัติ

ในด้านผลประโยชน์ เพศชายมีค่าเฉลี่ย 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .151 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 (Sig. > .05) นั่นคือเพศที่ต่างกันมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันในด้านผลประโยชน์

ในด้านการประเมินผล เพศชายมีค่าเฉลี่ย 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .388 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 (Sig. > .05) นั่นคือเพศที่ต่างกันมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันในด้านการประเมินผล

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอายุต่างกัน

การมีส่วนร่วม	อายุ										F	Sig.
	20-30 ปี (n=47)		31-40 ปี (n=85)		41-50 ปี (n=140)		51-60 ปี (n=96)		60ปี ขึ้นไป (n=32)			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
1.ด้านการ	3.81	0.61	3.85	0.54	3.76	0.62	4.01	0.56	3.92	0.53	2.909	0.022*

การมีส่วนร่วม	อายุ										F	Sig.
ตัดสินใจ												
2.ด้านการปฏิบัติ	3.89	0.81	4.02	0.62	4.06	0.65	4.11	0.62	4.05	0.58	0.908	0.459
3.ด้านผลประโยชน์	4.01	0.60	4.22	0.61	4.09	0.74	4.20	0.63	4.42	0.59	2.502	0.042*
4.ด้านการประเมินผล	4.04	0.49	4.10	0.50	3.97	0.55	4.13	0.59	4.30	0.45	3.007	0.018*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอายุต่างกัน พบว่า ในด้านการตัดสินใจ ด้านผลประโยชน์ และการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.022 0.042 และ 0.018 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 และด้านที่อายุมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันคือด้านการปฏิบัติ เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.459 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

การมีส่วนร่วม	ระดับการศึกษา						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี (n=219)		ปริญญาตรี (n=171)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=10)			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
1.ด้านการตัดสินใจ	3.83	0.57	3.90	0.65	3.70	0.66	0.988	0.373
2.ด้านการปฏิบัติ	4.11	0.65	3.93	0.63	4.55	0.68	6.922	0.001*
3.ด้านผลประโยชน์	4.15	0.66	4.18	0.68	4.30	0.26	0.314	0.731
4.ด้านการประเมินผล	4.04	0.53	4.10	0.56	4.20	0.45	0.807	0.447

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า ด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 และด้านที่ระดับการศึกษามีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน คือด้านการตัดสินใจ ด้านผลประโยชน์ และการประเมินผล เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.373 0.731 และ 0.447 ตามลำดับ ซึ่งมีค่ามากกว่า .05

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอาชีพต่างกัน

การมีส่วนร่วม	อาชีพ(ต่อ)						F	Sig.
	ค้าขาย/ธุรกิจ (n=100)		รับจ้างทั่วไป (n=65)		รับราชการ/รัฐวิสาหฯ (n=78)			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
1.ด้านการตัดสินใจ	3.89	0.59	3.94	0.56	3.76	0.59	2.184	0.055
2.ด้านการปฏิบัติ	4.08	0.69	4.18	0.55	3.97	0.63	2.258	0.048*
3.ด้านผลประโยชน์	4.13	0.64	4.32	0.47	4.12	0.80	1.015	0.408
4.ด้านการประเมินผล	3.99	0.67	4.13	0.54	4.12	0.46	1.111	0.354

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า ด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.048 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 และด้านที่อาชีพมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน คือด้านการตัดสินใจ ด้านผลประโยชน์ และการประเมินผล เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.055 0.408 และ 0.354 ตามลำดับ ซึ่งมีค่ามากกว่า .05

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีรายได้ต่างกัน

การมีส่วนร่วม	รายได้								F	Sig.
	ต่ำกว่า 10,000 บาท (n=158)		10,001- 20,000 บาท (n=150)		20,001- 30,000 บาท (n=40)		มากกว่า 30,001 บาท (n=52)			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
1.ด้านการตัดสินใจ	3.83	0.55	3.96	0.54	3.81	0.69	3.67	0.68	3.524	0.015*
2.ด้านการปฏิบัติ	4.06	0.67	3.97	0.62	3.89	0.67	4.31	0.59	2.367	0.005*
3.ด้านผลประโยชน์	4.14	0.63	4.15	0.66	3.96	0.81	4.42	0.58	4.061	0.007*
4.ด้านการประเมินผล	4.01	0.51	4.08	0.54	4.20	0.52	4.13	0.61	1.724	0.162

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีรายได้ต่างกัน พบว่า ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ และด้านผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.015 0.005 และ 0.007 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 และด้านที่รายได้มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน คือด้านการประเมินผล เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.162 ซึ่งมากกว่า .05

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน

การมีส่วนร่วม	ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่										F	Sig.
	1-5 ปี (n=38)		6-10 ปี (n=65)		11-15 ปี (n=48)		16-20 ปี (n=40)		20ปี ขึ้นไป (n=209)			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
1.ด้านการตัดสินใจ	3.83	0.53	3.80	0.66	4.02	0.70	3.71	0.45	3.87	0.56	1.760	0.136
2.ด้านการปฏิบัติ	3.92	0.69	4.25	0.81	4.17	0.57	3.75	0.48	4.03	0.61	4.727	0.001*
3.ด้านผลประโยชน์	4.36	0.51	4.16	0.70	4.13	0.69	4.06	0.62	4.16	0.68	1.076	0.368
4.ด้านการประเมินผล	4.04	0.46	4.08	0.48	3.99	0.42	4.11	0.65	4.08	0.57	.390	0.816

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน พบว่า ในด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 และด้านที่ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันคือด้านการตัดสินใจ ด้านผลประโยชน์ และการประเมินผล เนื่องจากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.136 0.368 และ 0.816 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า .05

ตารางที่ 20 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรที่ทดสอบ	ผลการทดสอบ		ด้านการตัดสินใจ	ด้านการปฏิบัติ	ด้านผลประโยชน์	ด้านการประเมินผล
	เป็นตามสมมติฐาน	ไม่เป็นตามสมมติฐาน				
ระดับการมีส่วนร่วม	มาก		4.07	4.16	4.30	4.04
เพศ	-	✓	0.064	0.441	0.151	0.388
อายุ	✓	-	0.022*	0.459	0.042*	0.018*
ระดับการศึกษา	✓	-	0.373	0.001*	0.731	0.447
อาชีพ	✓	-	0.055	0.048*	0.408	0.354
รายได้ต่อเดือน	✓	-	0.015*	0.005*	0.007*	0.162
ระยะเวลาที่อาศัย	✓	-	0.136	0.001*	0.368	0.816

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรตาม ที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตัวแปรต้น ที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัย มีความแตกต่างกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรเพศ ไม่มีความแตกต่างกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างได้สรุปผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ อำเภอเขาค้อมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติที่สวยงาม มีลำน้ำเข็กเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ เพราะในลำน้ำเข็กมีแมงกะพุนซึ่งเป็นแมงกะพุนน้ำจืด ทำให้มี

นักท่องเที่ยวมาดูแลกะพรวนในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก มีกลุ่มโฮมสเตย์หรือบ้านพักที่ให้นักท่องเที่ยวมาค้างคืน กลุ่มนำเที่ยวและบริการข้อมูล มีร้านค้าชุมชน และมีกลุ่มพายเรือในลำน้ำ แต่สถานการณ์ปัจจุบันผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกคิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว จึงไม่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ประชาชนไม่มีเวลาเนื่องจากต้องประกอบอาชีพทำการเกษตร จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานของรัฐขาดการประชาสัมพันธ์ การทำงานร่วมกับชุมชน อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านการผลิต การจัดการ การตลาด เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหาร จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยาย ช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรปลูกในพื้นที่ เช่น สตรอว์เบอร์รี แมคคาเดเมีย อะโวคาโด พักแนว เป็นต้น ที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายและนักท่องเที่ยวนิยมซื้อไปใช้ เป็นของฝาก ดังนั้นหน่วยงานของรัฐควรเข้าไปส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้ในการแปรรูปสินค้าเกษตรเหล่านี้ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อเป็นทุนในการผลิต

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ประชาชนคนในพื้นที่จะเป็นชาวเขาและบางส่วนอพยพมาจากจังหวัดต่างๆ ทำให้มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณีของคนในพื้นที่คือ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รักสงบ ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาที่มีความรู้ด้านความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม จึงไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐจึงไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการหาความความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายเกี่ยวกับชุมชนโดยเฉพาะชาวไทยภูเขาที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ โดยการจัดโครงการกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวตามประเพณีต่าง ๆ เช่น การร่วมงานวันปีใหม่ของม้ง การจัดงานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

3. ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในข้อมูลดังกล่าว อีกทั้งประชาชนในท้องถิ่นไม่รู้ว่าทุกคนในชุมชนต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วม ดังนั้น ควรให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปลูกฝังประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการและเยาวชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อป้องกันและลด

ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงฤดูการท่องเที่ยว เช่น การแนะนำข้อมูลการท่องเที่ยว คู่มือแนะนำนักท่องเที่ยว ไม่ให้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 อายุส่วนใหญ่จะมีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 140 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8 อาชีพส่วนใหญ่เป็นค้าขาย /ธุรกิจ/กิจการส่วนตัว จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ระยะเวลา 20 ปีขึ้นไป จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.16$) และ ที่น้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.86$)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ตัวแปรตาม ที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตัวแปรต้น ที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัย มีความแตกต่างกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรเพศ ไม่มีความแตกต่างกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.1 ด้านเศรษฐกิจ การที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะทำให้ก่อเกิดรายได้ภายในชุมชนและสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น ไกด์ นั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหาร จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้น ทุกรูปแบบ

3.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม หน่วยงานของรัฐจะต้องหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการหาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายเกี่ยวกับชาวไทยภูเขา โดยการจัดโครงการกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในช่วงเทศกาล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวตามประเพณี ต่าง ๆ เช่น การร่วมงานวันปีใหม่ของม้ง การจัดงานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปลูกฝังประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการและเยาวชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อป้องกันและ ลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเข้าไปมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ส่วนในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนในชุมชนจะไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก สอดคล้องกับ วิภาดา มุกดาและคณะ. (2557 : บทคัดย่อ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนและผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนตัวแปรเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.1 ด้านเศรษฐกิจ การที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะทำให้ก่อเกิดรายได้ภายในชุมชนและสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น ไกด์ นั้น หน่วยงานของรัฐจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง ปรับปรุง เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหาร จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้น ทุกรูปแบบ

3.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม หน่วยงานของรัฐจะต้องหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการหาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายเกี่ยวกับชาวไทยภูเขา โดยการจัดโครงการกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในช่วงเทศกาล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวตามประเพณี ต่าง ๆ เช่น การร่วมงานวันปีใหม่ของม้ง เป็นต้น

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปลุกฝังประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการและเยาวชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อป้องกันและ ลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืช และสัตว์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย

1.1 หน่วยงานของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม และพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ โดยต้องทำให้เกิดความสวยงามโดดเด่น ปลอดภัย สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.2 ให้ความรู้และจัดอบรมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องของขยะ ความสกปรก เสียงดังรบกวนสัตว์ การทำลาย เหยียบพืช ต้นไม้หรือการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อการเกษตร และสร้างรีสอร์ท และการป้องกัน ไฟไหม้ป่า โดยกำหนดเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติตามเคร่งครัด

1.3 หน่วยงานของรัฐควรขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และของที่ระลึกให้มากขึ้นทุกรูปแบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค เช่น จำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว โดยประสานงานกับรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่ม เป้าหมายเพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในอำเภอหรือเน้นในช่วงเทศกาล เพื่อให้ประชาชนในอำเภอเขาค้อ มีรายได้กระจายอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ตรงกับความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). **แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม** วันที่ค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.tourism.go.th/home/listcontent>.
- _____. (2557). **คู่มือประเมินเชิงนิเวศ**. วันที่ค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.tourism.go.th/home/listcontent>
- คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. (2545). **บทสรุปสำหรับผู้บริหารเรื่องแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมี ส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: ปัญหาอุปสรรคและทางออก**. กรุงเทพฯ : ธรรมดาเพลส.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. **การบริหารจัดการภาครัฐและภาคเอกชนที่ดี**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.polsci.chula.ac.th/pa/Chaiyasit.htm> (20 มิถุนายน 2559).
- ณรงค์ บุญสวยขวัญและคณะ. (2554). **การจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครศรีธรรมราช**. งานวิจัย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- บุญญารัตน์ นามวงศ์. (2549). **ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคณะกรรมการ ชุมชนเทศบาลตำบลเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พัชรีย์ สิริโรส. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรรัตน์ แสงมณีวรรณ. (2554). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2542). **เอกสารการสอนชุดวิชาการและการจัดการ Organization and Management**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- พยอม จีรวัฒน์ธนพงศ์. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภาณุ วรมิตร. (2549). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วุฒิพงษ์ ดงคำฟู. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษา อุทยาน**

แห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วันชัย โกลละสุต. “การบริหารแบบมีส่วนร่วม.” ในการจัดการความรู้. 12 กันยายน 2549.

http://opens.dpt.go.th/dpt_kmcenter/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=1. (5 กรกฎาคม 2559).

วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. ขอนแก่น :
ศิริกัณฑ์ออฟเซ็ท.

วิภาดา มุกดาและคณะ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อำเภอ อัมพวา จังหวัดตาก. งานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

วรัญญา จันทะแพ. (2553). ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชนบ้านสบวิน
ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทของ
องค์กร ในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

เสกสรร เพชรดุก. (2551). การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนขององค์การ
บริหาร ส่วนตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมบัติ เชื้อทหาร (2551). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพ
วา

จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครปฐม.

สถาบันวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2544). การมีส่วนร่วมทางสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2553.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2543). องค์การและการจัดการ=Organization and management.

กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ศิริพร พันธุ์ และคณะ. (2553). โครงการวิจัยการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนห้วยหม้าย อำเภอสอง
จังหวัดแพร่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่-เฉลิมพระเกียรติ.

ศรัญญา หงส์แพง. (2553). แนวทางการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อความพึงพอใจของ
นักท่องเที่ยว กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและการประเมินโครงการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

อคิน รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ :

ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.

อภิญญา กังสนารักษ์. (2544). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ
คณะ ของสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรถัย กักพล. (2552). “การมีส่วนร่วมของประชาชน.” ใน **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**.

หน้า 16. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

อรรถณพ เนตรทิพย์. (2551). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลง
พญา

อำเภอปอเกื้อ จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

อวยชัย ชะบา. (2542). เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร (
Introduction to

Administration). สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิ
ราช.

Bartol, K. M., & David, C. M. (1990). **Management**. New York: MacGraw-Hill.

Kast, F. E., & James, E. R. (1995). **Organization & Management: A System and
Contingency Approach (4th ed.)**. New York: McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยจะนำไปเป็นแนวทางในการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ และผลการศึกษาจะรายงานเป็นภาพรวม การศึกษาครั้งนี้ไม่มีผลต่อผู้ตอบแบบสอบถามใดๆ ทั้งสิ้น โดยผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต้องไม่กรอกชื่อ-สกุล จึงขอความกรุณาโปรดกรอกแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

2. แบบสอบถามมี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตาม
หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

3.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

3.3 การมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบ

3.4 การมีส่วนร่วมด้านรับผลประโยชน์

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยว

ขอขอบคุณที่ท่านสละเวลาในการให้ข้อมูลในครั้งนี้

อาจารย์ ดร.อรุณ สนใจ
อาจารย์ ดร.ธีรภัทร กิจจารักษ์
สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

☐ เพศ

☐ 1. ชาย

☐ 2. หญิง

- ☐ อายุ ปี
- ☐ ระดับการศึกษา
- ☐ 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ☐ 2. ปริญญาตรี
- ☐ 3. สูงกว่าปริญญาตรี
- ☐ อาชีพ
- ☐ 1. เกษตรกร ☐ 2. ค้าขาย/ธุรกิจ/กิจการส่วนตัว
- ☐ 3. นักเรียน, นักศึกษา ☐ 4. รับจ้างทั่วไป
- ☐ 5. พนักงานบริษัทเอกชน ☐ 6. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- ☐ รายได้ต่อเดือน
- ☐ 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 2. 10,001 – 20,000 บาท
- ☐ 3. 20,001 – 30,000 บาท ☐ 4. มากกว่า 30,001 บาท
- ☐ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่
- ☐ 1. 1-5 ปี ☐ 2. 6 -10 ปี
- ☐ 3. 11-15 ปี ☐ 4. 16 -20 ปี
- ☐ 5. 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียว
เท่านั้น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
1. ท่านศึกษาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2. ท่านชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน					
3 ท่านมักจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนของสถานที่ที่ฉันจะไปท่องเที่ยว เพื่อจะไม่ไปเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมถิ่นของเขา					
4. ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรเกี่ยวกับการอนุรักษ์					
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
1. ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะแบ่งปันความรู้ให้กับคนอื่นเพื่อให้เขาเข้าใจความสำคัญของสัตว์ป่าและธรรมชาติ					
2. ท่านคอยดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทุกครั้งที่มีโอกาส					
3. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นการช่วยสนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้					
4. ท่านมักจะช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนด้วยการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตในชุมชน					

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่					

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพ					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการจัดการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่					
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ					
1. ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะหาความรู้เกี่ยวกับการดูแล รักษาสีงแวดล้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มากขึ้น					
2. ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรเกี่ยวกับการอนุรักษ์					
3. ท่านรับประทานอาหารที่ใช้วัสดุทดแทนจากธรรมชาติ เพื่อลดขยะและลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก					
4. ท่านหลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือบริการธุรกิจท่องเที่ยวที่ไม่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม					
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์					
1. ท่านได้รับผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา					
2. ท่านได้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
3. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตาม แผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
4. ท่านได้อาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมจากแหล่งท่องเที่ยว					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมติดตามการดำเนินงานการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของ แหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายอรุณ สنجใจ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. Arun Sonchai
- เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3660800547968

3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์

4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์ 056 717100 ต่อ 1324 / 089- 7968777 (e-mail) :
marksonchai@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

ปริญญาโท : รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรมนุษย์)
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

ปริญญาตรี : รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รป.ศ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

- สาขาวิชาการบริการการปกครองท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

- ไม่มี -

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

- ไม่มี -

7.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

1) การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งความสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก
(ผู้ร่วมวิจัย) ปีงบประมาณ 2559

2) นโยบายภาครัฐกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ
2556

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายธีรภัทร กิจจาร์ักษ์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr.Teeraphat Kitjarak
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3679900129376
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

สาขาวิชาการบริหารการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056
717100 ต่อ 1326 / 086 5916531 E-mail: dr.mara@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

ปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาตรี : รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มรภ.สวนดุสิต

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- สาขาวิชาการบริการการปกครองท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

- ไม่มี -

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย

- ไม่มี -

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

1) การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งความสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก (ผู้ร่วมวิจัย)

ปีงบประมาณ 2559

2) การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่เพาะปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ตำบลดงมูลเหล็ก (ผู้ร่วมวิจัย) ปีงบประมาณ 2558

ประวัติของผู้วิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) อาจารย์กฤษฎากรณ์ ยุงทอง

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. kritsadakon yoongtong

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3670101418255

3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

สาขาวิชาการบริการการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056

717100 ต่อ 1326 / 081-8888487 E-mail: kritsadakon@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

ปริญญาโท : น.ม. นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาตรี : น.บ. นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

- ไม่มี -

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

- ไม่มี -

7.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

1) การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งความสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก (ผู้ร่วมวิจัย) ปีงบประมาณ 2559